

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Directeurswoning Dopchie in Ronse

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Directeurswoning Dopchie, Ronse, Wijnstraat 40 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/45041/104.1

Daan Declercq

19/01/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Ronse en het belang van haar textielindustrie.....	4
1.2.2.	De textielfamilie Dopchie.....	6
1.2.3.	Bouwgeschiedenis van de directeurswoning en het textielbedrijf Dopchie ...	8
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	14
1.3.1.	Ruimtelijke context en inplanting	14
1.3.2.	Exterieur	15
1.3.3.	Interieur	17
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	22
2.	Evaluerend gedeelte	22
2.1.	Directeurswoning Dopchie binnen de neoclassicistische bouwstijl.....	22
2.2.	De wintertuin van directeurswoning Dopchie binnen het oeuvre van Helman....	23
2.3.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	24
2.3.1.	Historische waarde	24
2.3.2.	Architecturale waarde	25
2.3.3.	Artistieke waarde	26
2.4.	Motivering van het type bescherming.....	27
2.5.	Motivering van de afbakening van de bescherming	27
2.6.	Juridische toestand.....	28
2.6.1.	Onroerend Erfgoed:	28
2.6.2.	Ruimtelijke Ordening:	28
3.	Beheersvisie	28
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	28
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	29
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	29
4.	Bronnen	29
4.1.	Archieven	29
4.1.1.	Kadasterarchief Oost-Vlaanderen	29
4.1.2.	Stad Ronse, Archief Dienst Stedenbouw	30
4.2.	Mondelinge en schriftelijke bronnen	30
4.3.	Privaat archief eigenaar	30
4.4.	Literatuur	30
4.5.	Internetbronnen.....	31
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	32
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	32
5.2.	Fotobijlage	32
5.3.	Documentatie	32

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

Het beschermingsdossier voor de directeurswoning Dopchie werd opgestart in 2017 naar aanleiding van een ad-hoc-beschermingsaanvraag in 2016.

De directeurswoning Dopchie is gelegen in de Wijnstraat 40 te Ronse, in het noordwestelijk gedeelte van het historische stadscentrum. De Wijnstraat maakt deel uit van de historische verkeersas die vanuit het noorden (richting Oudenaarde), langsheen de Kruisstraat, het stadscentrum binnenkomt. De straat kent een noordwest-zuidoost-verloop en klimt geleidelijk aan op richting het stadscentrum.

De directeurswoning Dopchie is een goed bewaard 19de-eeuws herenhuis met een imposante neoclassicistische lijstgevel. Het pand, gebouwd op een diep rechthoekig perceel, maakt deel uit van de zuidwestelijke huizenrij van de Wijnstraat. Achter het woonhuis bevonden zich oorspronkelijk de (intussen gesloopte) bedrijfsgebouwen van het voormalige textielbedrijf Dopchie (weverij), die toegankelijk waren via een poortdoorgang in de voorgevel van het woonhuis. Het historische perceel werd in de loop van haar geschiedenis uitgebreid waardoor de huidige rechtstreekse toegang tot de Zwartzustersstraat via de tuin ontstond.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Ronse en het belang van haar textielindustrie.

Ronse is een middelgrote stad gelegen in het Zuid-Vlaamse Heuvelland, in de heuvelachtige streek gekend als de Vlaamse Ardennen. In het noorden wordt de stad begrensd door het Oost-Vlaamse Kluisbergen en Maarkedal, aan de overige drie zijden is ze omgeven door de provincie Henegouwen (Ellezelles in het oosten, Frasnes-les-Anvaing in het zuiden en Mont de l'Enclus in het westen). Middenin de streek die wordt gekenmerkt door de steile beboste hellingen van de Hotond-, Kruis- en Muziekberg, opklimmend tot 150 meter, bevindt het stadscentrum zich in een ketelvormige depressie van de Molenbeek.¹

De pre-industriële politieke en sociaal-economische geschiedenis van Ronse wordt in dit beschermingsdossier niet verder uitgediept.² De **textielproductie** is echter voor Ronse reeds belangrijk geweest gedurende haar middeleeuwse en vroegmoderne geschiedenis. Net zoals de meeste Vlaamse steden kende Ronse al lang voor de industriële revolutie een eeuwenoude textieltraditie. Op handgetouwen werd in de middeleeuwen thuis wol geweven.³ Door de algemene moeilijkheden in de wolnijverheid schakelde Ronse vanaf de 15de eeuw grotendeels over op vlas en werd een belangrijk centrum van grof linnen of zogenaamd "saquin" met uitvoer tot in Spanje via de lijnwaadmarkt van Oudenaarde.⁴ Aan

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Ronse*. [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121273> (geraadpleegd op 18 september 2017).

² Hiervoor verwijzen we naar overzichtswerken zoals: DEVOS E. 2008: De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot circa 1800, met enkele latere uitlopers, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 57, Ronse, 189-364.

Voor een zeer gedetailleerde studie naar de Ronsese textielgeschiedenis in de 19de en 20ste eeuw verwijzen we naar: VANBUTSELE K. 1975: *De Ronsese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse.

³ RASEMONT A. en GADEYNE G., s.d.: *Stedelijk Textielmuseum Ronse: Gids*. Ronse, 1-11.

⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Ronse*. [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121273> (geraadpleegd op 18 september 2017).

het einde van het Ancien Régime, meer bepaald in 1799 telde Ronse 500 families die in de stad en het omliggende platteland op handgetouwen waren tewerkgesteld.⁵

Tijdens de Napoleontische periode zou de basis worden gelegd voor de industriële textielproductie te Ronse. Kort nadat Lieven Bauwens (1769-1822) de moderne Engelse textielmachines (spinmachine "Mule Jenny") naar Gent smokkelde, richtten de Gentse gebroeders Lousbergs in 1803 de eerste textielfabriek te Ronse op. Ze deden dit in het sinds de Franse overheersing leegstaande kasteel van Nassau (gelegen nabij de Wijnstraat), waar ze voor het eerst 180 getouwen samen opstelden en zo de eerste katoenweverij van Ronse oprichtten.⁶ De opheffing van de tegen Engeland gerichte 'Continental Blokkade' en het afsluiten van de Franse markt, als gevolg van de val van het Napoleontische regime, leidden tot een diepe crisis in de Ronsese textielproductie.

Met dank aan de Nederlands-Indische afzetmarkt kende de katoenproductie tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) een heropleving. Men was hierbij evenwel grotendeels teruggevallen op de huisnijverheid. De eerste decennia onder bestuur van de jonge Belgische staat zouden gekenmerkt worden door een grote crisis in de textielnijverheid. Het bleef moeilijk concurreren met de buitenlandse machinale productie, hetgeen van Engeland de belangrijkste concurrent maakte. Maar ook de impact van de landbouwcrisis van de jaren 1845-1846 mag niet worden onderschat. Omstreeks 1837 waren er te Ronse slechts een 50-tal textielfabrikanten, waarvan er maar één vlas verwerkte. De nadruk was verschoven naar wol en katoen, dat nog steeds via arbeidsintensieve huisnijverheid werd geproduceerd.⁷

Een grondige modernisatie van de textielnijverheid drong zich op. Vanaf het midden van de 19de eeuw zou daarin geleidelijk verandering komen met de opkomst van de eerste echte textielfabrieken ten gevolge van de **Industriële Revolutie**.⁸ Deze nieuwe fabrieken onderscheidden zich doordat ze de overschakeling maakten van handmatig bediende weefgetouwen naar textielmachines met mechanische aandrijving, waardoor de productie en vooral de snelheid werd opgedreven, tegen een lagere kostprijs. Vooral de verspreiding van de stoommachine (reeds uitgevonden in 1769) zorgde voor een ware revolutie. Door de stoommachine konden alle getouwen in de fabriek door één machine, één energiebron, worden aangedreven. In Ronse richtte Baudouin Beatse in 1851 een katoenweverij op in de Watermolenstraat, die vermoedelijk reeds werkte op stoomkracht.⁹ Niet veel later vestigden de gebroeders Magherman circa 1865 één van de eerste mechanische weverijen in het voormalige zwartzustersklooster.¹⁰ Onder invloed van de mechanisatie van het productieproces en economisch gunstige conjunctuur, beleefde de Ronsese textielsector vanaf de tweede helft van de 19de eeuw een ongeziene bloeiperiode die haar hoogtepunt zou kennen tijdens het interbellum.

Van onmiskenbaar belang was de aanleg van een spoorweg in 1861, op de lijn Gent-Blaton. De spoorlijn werd hét transportmiddel bij uitstek voor zowel aanvoer van grondstoffen als uitvoer van afgewerkte producten. De spoorlijn was van extra groot belang voor Ronse, want de stad beschikt namelijk niet over bevaarbare waterwegen. De nieuwe spoorverbinding gaf Ronsese bedrijven toegang tot de steenkoolbevoorrading van de Borinage en met de draadleveranciers van Gent.¹¹

⁵ DEVOS E. en MEIRSSCHAUT J. 1997 : *Ronse*. Ronse, 53.

⁶ RASEMONT A. en GADEYNE G., s.d.: *Stedelijk Textielmuseum Ronse: Gids*. Ronse, 1-11.

⁷ DEVOS E. en MEIRSSCHAUT J. 1997 : *Ronse*. Ronse, 54.

⁸ DEVOS E. en MEIRSSCHAUT J. 1997 : *Ronse*. Ronse, 53-55.

⁹ HEYSE M. en GADEYNE G. 1984: *Textiel te Ronse 1800-1940. Een menselijk mirakel*, Ronse, 11.

¹⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Ronse*. [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121273> (geraadpleegd op 18 september 2017).

¹¹ HEYSE M. en GADEYNE G. 1984: *Textiel te Ronse 1800-1940. Een menselijk mirakel*, Ronse, 14.

De ongeziene economische vlucht die Ronse nam vanaf het midden van de 19de eeuw weerspiegelde zich in de bevolkingsgroei, stadsuitbreiding en economische status van de stad.¹² Ronse kon zich voortaan meten met grote en kleine concurrerende textielcentra als Gent (39 km), Kortrijk (30 km), Aalst (40 km), Oudenaarde (12 km) en Rijsel (45 km).¹³ In 1897 stelde de stad Ronse haar bloeiende textielnijverheid voor op de Wereldtentoonstelling te Brussel.¹⁴ De nijverheidstelling uit 1896 toont aan dat er veel kleine bedrijfjes waren in Ronse, hetgeen zich ook in de morfologie van het stadscentrum heeft geuit. De vele fabrieksdaken en schoorstenen die tot op vandaag het uitzicht van de stad bepalen, zijn hiervan getuige. De textielindustrie te Ronse was samengesteld uit zowel grote als kleine ondernemingen. De kleinere bedrijven werden niet zelden opgericht in de tuin achter de directeurswoning, zoals ook het geval was voor de weverij van Pierre Joseph Dopchie-Crocq (cf. infra). De typische zaagtanddaken en fabrieksschoorsteen voor de uitlaat van de stoomketels verraden de locatie van zo'n textielbedrijfje. Hoewel de stad tijdens de tweede helft van de 19de eeuw uit haar middeleeuwse voegen barstte, concentreerde de textielindustrie zich voornamelijk in het historische centrum. Op luchtfoto's is duidelijk te zien dat dit beeld tot op heden grotendeels bewaard bleef in de stadsmorfologie. De meerderheid van de textielbedrijven waren familiale ondernemingen, die met eigen familiekapitaal hun onderneming uitbouwden. Voor de Eerste Wereldoorlog waren er slechts vier naamloze vennootschappen in Ronse, de overgrote meerderheid waren vennootschappen onder gemeenschappelijke naam, waarbij elke partner solidair aansprakelijk was met zijn hele bezit.¹⁵ Gezien deze risicovolle financiële en juridische situatie specialiseerden de fabrikanten zich meestal in één tak van de textielnijverheid. Er was een groot overwicht aan weverijen in Ronse¹⁶, aangezien de oprichting ervan een minder grote investering veronderstelde dan bijvoorbeeld spinnerijen.¹⁷ De Ronsese textielindustrie was een echte mono-industrie, volledig gericht op de textielsector die op haar hoogtepunt in 1939 goed was voor meer dan 500 bedrijven.¹⁸

1.2.2. De textielfamilie Dopchie

De groeiende textielindustrie in Ronse trok de aandacht van lokale investeerders, maar ook van ondernemers van buiten de stad. Vooral vanaf de jaren 1850-1860 registreerde men steeds meer externe investeringen.¹⁹ De **familie Dopchie**, afkomstig uit het nabijgelegen Aat (Ath) in Henegouwen, was één van de allereerste pioniers van de Ronsese textielsector. Alles begon met Nicolas Dopchie, actief als textielhandelaar te Aat en vader van zeven zonen. In 1851 zou één van hen, Jean-Baptiste Dopchie, zich met zijn bedrijf in Ronse vestigen wegens een tekort aan werkkrachten in Aat. De werknemers uit Aat werden namelijk aangetrokken door de steenkoolindustrie in de Borinage, waardoor steeds meer ondernemers aangetrokken werden door het nabijgelegen Ronse. Tussen 1851 en 1866 zouden nog vier broers van Jean-Baptiste Dopchie zich in Ronse vestigen. De vijf broers

¹² De bevolking van Ronse evolueerde van circa 12200 inwoners in 1846 naar 22300 in 1910. (DEVOS E. 2008: De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot circa 1800, met enkele latere uitlopers, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 57, Ronse, 253.)

¹³ HEYSE M. en GADEYNE G. 1984: *Textiel te Ronse 1800-1940. Een menselijk mirakel*, Ronse, 6.

¹⁴ HANDELSKAMER 1958: *Ronse. Tweede textielcentrum van het land*. Ronse, 7.

¹⁵ HEYSE M. en GADEYNE G. 1984: *Textiel te Ronse 1800-1940. Een menselijk mirakel*, Ronse, 22-24.

¹⁶ RASEMONT A. en GADEYNE G., s.d.: *Stedelijk Textielmuseum Ronse: Gids*. Ronse, 6-7.

¹⁷ VANBUTSELE K. 1975: *De Ronsese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse, 80.

¹⁸ RASEMONT A. en GADEYNE G., s.d.: *Stedelijk Textielmuseum Ronse: Gids*. Ronse, 1.

¹⁹ DEVOS E. 2008: De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot circa 1800, met enkele latere uitlopers, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 57, Ronse, 254.

zouden elk een weverij oprichten, waaronder ook **Pierre Joseph Dopchie-Crocq** die zich vestigde in de Wijnstraat. De familie zou uitgroeien tot één van de vier belangrijkste en meest welvarende families van de 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse burgerij te Ronse. Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog (circa 1910) bezat de familie Dopchie minstens nog twee belangrijke weverijen (waaronder deze in de Wijnstraat), samen met de grootste spinnerij van de stad ('Filature A. Dopchie').²⁰ Achille Dopchie was bovendien één van de stichtende leden van de in 1897 opgerichte Kamer van Koophandel van Ronse. De textielpatroons verenigden zich in de Kamer van Koophandel naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling te Brussel in datzelfde jaar.²¹ K. Vanbutsele, die onderzoek deed naar de Ronseese textielsector, stelt dat de familie Dopchie moet worden beschouwd als dé promotor van de 19de-eeuwse textielindustrie in Ronse.²² De familie zou inderdaad diverse textielbedrijven oprichten die nog tot in de tweede helft van de 20ste eeuw zouden blijven bestaan. In 1955 worden de weverij van Henri Dopchie (Wijnstraat 40) en spinnerij van Achille Dopchie (Ninovestraat 72) nog vermeld in een overzichtswerk als respectievelijk één van de 157 weverijen die Ronse toen nog telde, tegenover bijvoorbeeld slechts zes spinnerijen.²³ In een overzichtscatalogus van textiel fabrieken in Ronse opgesteld naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling van 1958, waarbij Ronse haar textielsector in de verf zette, komen beide bedrijven opnieuw voor.²⁴ Het bedrijf van Henri Dopchie wordt omschreven als weverij ("*Tissage: Laine, coton, fibranne. Tissus pour dames cardé ou fibranne tissé teint*"), terwijl het bedrijf van Achille Dopchie gekend stond als spinnerij en twijnderij ("*Tissage, Retorderie: Coton, fibranne, Fibres synthétiques*"). Tenslotte wordt de spinnerij van Amand Dopchie-Dubiez hier eveneens vermeld ("*Rue du Tremble, Renaix. Tissage: Laine, fibranne. Tissus de fantaisie de hautes nouveautés pour tailleurs, robes dames et vêtements pour enfants*").

Vooraleer dieper wordt ingegaan op de bouwgeschiedenis van de voormalige directeurswoning en het **textielbedrijf Dopchie in de Wijnstraat 40 te Ronse**, moet een kleine kanttekening worden gemaakt wat betreft de aard van de textielactiviteiten aldaar. De historische bronnen zijn hierover namelijk niet eenduidig.

Het textielbedrijf aan de Wijnstraat was naar alle waarschijnlijkheid een **weverij**. Dat weten we door het nog vaag bewaarde opschrift bovenaan de poort in de Wijnstraat ("*Fabrique de tissus en tous genres*"). Op bewaarde bouwplannen uit 1928 (cf. infra) wordt de fabriek als "*Fabrique de Tissus*" omschreven. Bovendien staan de functies van diverse fabrieksruimtes aangeduid waaruit de industriële activiteiten kunnen worden afgeleid ("*magasin au coton; salle de tissage; depot a lames; magasin aux bobinaux; salle des bobinoirs; magasin aux tissus; salle de pliage; salle des ourdissoirs*"). In overzichtswerken uit de jaren 1950 (cf. supra) wordt er bovendien expliciet naar het bedrijf verwezen als weverij ("*Tissage: Laine, coton, fibranne. Tissus pour dames cardé ou fibranne tissé teint*"). Uit het kadaasterarchief blijkt echter dat er bij de oprichting van het bedrijf in 1864 een **textielververij** werd opgetrokken ("*construction d'une teinturerie*").²⁵ Omstreeks 1872 wordt dit gebouw preciezer omschreven als katoenververij ("*teinturerie de coton*").²⁶ In

²⁰ VANBUTSELE K. 1975: *De Ronseese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse, 88-89;

Voor meer informatie over dit bedrijf, zie: VAN DEN BROECKE E. & HENDERICKX J. 2012: *Industrieel erfgoed te Ronse. Filature Achille Dopchie*, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 61, Ronse, 25-29.

²¹ LACANTE J. 1998: *100 jaar Kamer van Koophandel van Ronse en omgeving*, Ronse, 31 en 36.

²² VANBUTSELE K. 1975: *De Ronseese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse, 91.

²³ S.N. 1955: *Ville de Renaix. Industrie. Artisanat. Commerce*. Ronse.

²⁴ HANDELSKAMER 1958: *Ronse. Tweede textielcentrum van het land*. Ronse, 26-27.

²⁵ Kadaasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 3141.

²⁶ Kadaasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1872, nr. 597. (Het betreft perceel 147B).

1871 werden de fabrieksgebouwen nog uitgebreid met een **scheerderij**²⁷ (*"atelier d'ourdisage"*).²⁸ Het scheren is een voorbereidende fase in het weefproces, wat dan weer wijst op de aanwezigheid van een weverij. Het bedrijf wordt vanaf 1875 in het kadaster omschreven als katoenververij op stoomkracht (*"teinturerie de coton à vapeur"*).²⁹ Het lijkt er dus op dat het textielbedrijf Dopchie in de Wijnstraat niet uitsluitend een weverij betrof, maar dat er eveneens voorbereidende productiefasen (scheren en verven) in eenzelfde fabriek werden uitgevoerd. Uit literatuuronderzoek blijkt dat het combineren van een weverij met een textielververij inderdaad sporadisch voorkwam.³⁰

1.2.3. Bouwgeschiedenis van de directeurswoning en het textielbedrijf Dopchie

Het textielbedrijf Dopchie is gelegen in het noordwesten van de historische stadskern van Ronse. De Wijnstraat is een belangrijke noord-zuidas en behoort tot het historische stratenpatroon. De straat kent al sinds de middeleeuwen een dichte bebouwing, zoals ook wordt geïllustreerd door een 18de-eeuws stadsplan (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 2). Het plan toont aan dat de site waarop later het herenhuis en de textielfabriek Dopchie zouden worden gebouwd reeds eeuwenlang een bewoningsgeschiedenis heeft gekend. We herkennen de diepe en smalle percelen aan de westzijde van de Wijnstraat, die ook de basis vormden voor het historisch perceel van de directeurswoning Dopchie. Recht tegenover bevindt zich de smalle verbindingsweg naar de Kleine Markt, die tot op vandaag bewaard is (Begijnhofstraat).

Aan de hand van kadastronderzoek kon de geschiedenis van het bouwperceel worden gereconstrueerd (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeeldingen 3 tot 7). De oudste accurate vermelding is in dit opzicht het **primitief kadasterplan van omstreeks 1830**. Aan het begin van de 19de eeuw bestond het historisch bouwperceel nog uit twee smalle bouwpercelen, waarop zich twee rijhuizen met diverse achterbouwen bevonden. In 1854 kocht **Pierre Joseph Dopchie-Crocq** het noordelijke deel op.³¹ Pierre Dopchie, een telg van een textielfamilie afkomstig uit Aat (cf. supra) staat in het kadaster geregistreerd als *"fabricant"*.³² Reeds in **1864** richtte Pierre Joseph Dopchie-Crocq hier een **textielververij** op (*"construction d'une teinturerie"*).³³ Dit gebouw bevond zich achter het oorspronkelijke woonhuis, te situeren halverwege de noordzijde van het perceel waar vandaag de haakse achterbouw eindigt. Omstreeks 1872 wordt dit gebouw preciezer omschreven als katoenververij (*"teinturerie de coton"*).³⁴ Achter de ververij werd tenslotte een nutsgebouw opgetrokken (*"bâtiment rural"*).³⁵

In 1869 kocht Pierre Dopchie ook het bouwperceel ten zuiden van zijn weverij op en vormde zo de basis voor het historische bouwperceel van de directeurswoning en textielfabriek Dopchie.³⁶ In 1871 liet Dopchie de beide woonhuizen aan de Wijnstraat

²⁷ Scheren is een voorbereidende fase in het weefproces, die verband houdt met het afwikkelen van de bobijnen met garen.

²⁸ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1875, nr. 540.

²⁹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1872, nr. 597-600.

³⁰ VANBUTSELE K. 1975: *De Ronsese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse, 85.

³¹ Het noordelijk deel bestond uit een huis met tuin (percelen 147 en 148) (Bron: Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 587).

³² Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 3141.

³³ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 3141.

³⁴ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1872, nr. 597. (Het betreft perceel 147B).

³⁵ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1864, nr. 669.

³⁶ Dopchie kocht het zuidelijke gedeelte bestaande uit een huis met tuin (percelen 149 en 150) van Louis Philippe in 1869. Na afkoop van diens vruchtgebruik, het jaar erop, waren

volledig slopen, om ze het jaar nadien te laten vervangen door de huidige **directeurswoning** met haakse achterbouw langs de noordzijde van het perceel. Deze achterbouw zorgde voor een rechtstreekse verbinding tussen het nieuwe herenhuis en de textielververij, die behouden bleef. Meer nog, de fabrieksgebouwen werden zelfs uitgebreid met een **scheerderij**³⁷ ("atelier d'ourdissage")³⁸. Reeds in 1875 werd het bedrijf gemechaniseerd, met de installatie van een **stoommachine**. Hiervoor werd achter de bestaande fabrieksgebouwen een machinekamer met fabrieksschoorsteen opgetrokken ("agrandissement de l'établissement avec une machine à vapeur").³⁹ Het bedrijf wordt in het kadaster omschreven als "teinturerie de coton à vapeur".⁴⁰ In 1890 werden de meest westelijke fabrieksgebouwen uitgebreid en bouwde men er een serre tegenaan⁴¹ (deze serre zou in 1919 opnieuw worden gesloopt⁴²).

Tussen 1891 en 1898 is de eigendomssituatie vrij complex, hetgeen vermoedelijk te maken heeft met het overlijden van Pierre Joseph Dopchie-Crocq. Er wordt hierop niet dieper ingegaan in dit beschermingsdossier, aangezien dit ons te ver zou leiden.⁴³

Vanaf **1898** werd het complex eigendom van **Henri-Jean Dopchie-Van Pelt** die het bedrijf zou leiden tijdens het hoogtepunt van de Ronsese textielindustrie gedurende de eerste decennia van de 20ste eeuw.⁴⁴ Het textielbedrijf Dopchie zou dan ook steeds verder uitbreiden. In 1904 werd een derde en laatste fabrieksgebouw opgetrokken, helemaal achteraan het perceel.⁴⁵ Vermoedelijk werd in 1919 het centrale fabrieksgebouw (waar zich de stoommachine bevond) heropgebouwd.⁴⁶

Henri Dopchie zou ook het **woonhuis moderniseren en uitbreiden in de vroege 20ste eeuw**. Zo liet hij een wintertuin inrichten tussen de keuken en de eetkamer aan de tuinzijde. Deze ruimte situeert zich op de gelijkvloerse verdieping, ter hoogte van de diensttrap en is daarom uitgerust met een sierlijke spiltrap in gietijzer. De wanden van de **wintertuin** werden voorzien van een faiencebetegeling met figuratieve tegelpanelen. Deze kunnen worden toegeschreven aan de befaamde tegelproducent "Maison Helman Céramiques d'Art" uit Sint-Agatha-Berchem (cf. infra) en worden gedateerd tussen 1902 en 1910.⁴⁷ In de wintertuin (en de aansluitende ruimte waar later de veranda zou worden gebouwd) werd een indrukwekkende (bewaarde) vloermozaïek met zeshoekige steengoedtegels aangebracht (vermoedelijk door "La Ceramique Nationale Welkenraedt")

beide percelen definitief zijn bezit (Bron: Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikels 1281 en 4076).

³⁷ Scheren is een voorbereidende fase in het weefproces, die verband houdt met het afwikkelen van de bobijnen met garen.

³⁸ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1875, nr. 540.

³⁹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1872, nr. 597-600.

⁴⁰ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1872, nr. 597-600.

⁴¹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 3141.

⁴² Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 5596.

⁴³ Voor meer informatie zie: Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikels 3141, 5273, 3746 en 5596.

⁴⁴ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 3746.

⁴⁵ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Ronse, Kadastrale legger (boek 212), artikel 5596; Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen Ronse, afdeling E, 1904/42.

⁴⁶ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Staat der Eigendomsoverdrachten Ronse, 1919, nr. 483-484; Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen Ronse, afdeling E, 1919/49.

⁴⁷ Aangezien de hoektegels met kransmotief een model is van de "Norddeutsche Steingutfabrik Grohn" waarmee Helman samenwerkte in de periode 1902-1910 kunnen we het ensemble met vrij grote zekerheid in die periode dateren (Schriftelijke informatie verkregen van Mario Baeck, tegelexpert, op 9 oktober 2017).

die gedateerd kan worden tussen 1904 en 1912.⁴⁸ Henri Dopchie liet in 1921 een **veranda** bouwen aansluitend bij deze wintertuin (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeeldingen 10 en 15). Deze bestond uit een rechthoekige structuur, volledig opgetrokken uit ijzer en glas. Vermoedelijk dateert het nog bewaarde glas-in-loodraam van deze bouwfase.⁴⁹ De veranda zou in 1945 worden gesloopt om plaats te ruimen voor de huidige keukenaanbouw. De oorspronkelijke dimensies van de veranda zijn onder meer nog af te leiden uit de bewaarde vloermozaïek.⁵⁰ De keuken en bijkeuken werden tijdens deze periode (voor 1914) eveneens voorzien van een verzorgde faiencebetegeling en keramische tegelvloer ("Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot & Cie Hemiksem").⁵¹

Het **interieur van het woonhuis** onderging eveneens enkele belangrijke wijzigingen in de vroege jaren 1920. Voor een goed begrip van de indeling van de directeurswoning wordt verwezen naar de plannen uit 1928, die verderop worden besproken (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeeldingen 8 tot 13). Op de gelijkvloerse verdieping werden de **twee eetkamers** aan de noordzijde heringericht in een contemporaine stijl. De schouwmantels werden vernieuwd en op deuren en schouwmantels werd een geschilderde decoratie aangebracht in proto-art-decostijl. Deurklinken en lambriseringswerk werden vernieuwd in een bijpassende vormgeving. Er kwam eveneens een beglaasde tussenwand met geslepen glas en beschilderde decoratie. Bepaalde elementen, zoals het stucplafond, de parketvloer en de deuren bleven behouden. Op de eerste verdieping werd een luxueuze **biljartzaal ingericht**, volledig in art-decostijl. Vermoedelijk werd omstreeks de vroege jaren 1920 het volledige woonhuis onder handen genomen en aangepast aan het modern comfort. Er zijn enkele aanwijzingen die deze hypothese ondersteunen. Zo is het dakraam met glas-in-lood, dat tot voor kort de traphal van de hoofdtrap sierde, gesigineerd "Fecit H(ri) Beirnaert, Courtrai 1922". Eventuele andere ingrepen zijn echter niet altijd even duidelijk te dateren. Zo werd vermoedelijk op dat moment de **indeling van de slaapkamers aangepast**. De aanleiding hiervoor was wellicht de inrichting van de biljartzaal. Een plausibele hypothese is dat de indeling op de verdiepingen oorspronkelijk correspondeerde met deze op de gelijkvloerse verdieping, met name een centrale gang die reikte van de voorgevel tot de achtergevel, en uitgaf op vier kamers. Op de eerste verdieping leidde

⁴⁸ Dit type tegels komt enkel voor in de eerste catalogus van het bedrijf ca. 1910. In de catalogus van 1913 en alle volgende komt dit type tegel niet meer voor en worden dergelijke vloermozaïeken opgebouwd met krakelingen (een soort diabolovormige tegel) gepresenteerd. De vloer is dus met grote waarschijnlijkheid geplaatst samen met het tegelensemble. Gezien de CNW pas actief was vanaf 1904 kan de vloer gedateerd worden in de periode 1904-1912 (Schriftelijke informatie verkregen van Mario Baeck, tegelexpert, op 9 oktober 2017).

⁴⁹ Gezien de gelijkaardige vormgeving dateert het glas-in-loodraam van de traphal vermoedelijk ook uit dezelfde bouwfase (vroege jaren 1920). Op een interieurfoto van 1991 is te zien dat de biljartzaal oorspronkelijk voorzien was van achterzetramen met glas-in-looddecoratie in een gelijkaardige vormgeving. Deze elementen zijn inmiddels verdwenen, vermoedelijk bij de verkoop van het pand in de vroege jaren 1990 (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 41).

⁵⁰ Mogelijk verving deze veranda een iets oudere constructie die nooit kadastraal werd geregistreerd, aangezien de faiencebetegeling en vloermozaïek van minstens tien jaar eerder dateren. Het is eveneens mogelijk dat de veranda wel degelijk samen met de faiencebetegeling en vloermozaïek werden geplaatst, maar om onbekende redenen pas later kadastraal werd geregistreerd.

⁵¹ De faiencebetegeling van de keuken en bijkeuken zijn standaardtegels uit het aanbod van de Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot & Cie Hemiksem. Zij komen voor op de catalogusplaat 46 uit ca. 1911 en werden tot in de jaren 1920 aangeboden. De keramische steengoedtegels van de vloer zijn uit dezelfde fabriek afkomstig en werden eveneens tot in de jaren 1920 aangeboden. De motieftegel in de hoek van de boord is, afgaande op een catalogus bewaard in Montevideo waarin het motief is geschraapt, echter voor 1914 uit het aanbod gehaald zodat dit ensemble wellicht van voor 1914 dateert (Schriftelijke informatie verkregen van Mario Baeck, tegelexpert, op 9 oktober 2017).

deze gang dus tot aan het balkon aan de voorgevel. Er bleek op de verdieping echter geen enkele kamer groot genoeg om in te richten als biljartkamer. Men lijfde daarom een deel van de gang in bij de biljartkamer, hetgeen een gevolg had voor de toegang naar de twee zuidelijke slaapkamers. Er werd daarom een kleine alkoof gecreëerd zodat beide slaapkamers een afzonderlijke ingang konden behouden. Dit vermoeden wordt bevestigd door de structuur van de plankenvloer.⁵² Op de tweede verdieping werd de nieuwe indeling hernomen.

De 19de-eeuwse woning werd terzelfdertijd aangepast aan het **modern comfort**. Op de verdiepingen werd in nagenoeg elke kamer een gaskachel geïnstalleerd. Men koos voor zeer diverse modellen, die overigens grotendeels bewaard bleven. Men richtte ook een badkamer in op de eerste verdieping (cf. infra).

Het ontwerp voor de interieur- en decoratiewerken kan vermoedelijk worden toegeschreven aan **Henri Beirnaert** (1874-1936) uit Kortrijk. De firma van Beirnaert was een groot decoratie-atelier actief als meubelmakerij, steenkapperij, tapijtweverij die bovendien gespecialiseerd was in de ornamentiek en decoratieve schilderkunst voor muurbekledingen van salons, eetkamers en vestibules (cf. infra).⁵³ Er is voorsnog geen sluitend bewijs dat de volledige interieuraanpassingen aan Beirnaert kunnen worden toegeschreven, maar het gesigneerde glasraam bewijst alvast dat hij in 1922 interieurwerken heeft uitgevoerd aan de woning Dopchie. Gezien de vormgeving en aard van de interieurdecoratie lijkt een toeschrijving aan Beirnaert echter aannemelijk.

Er is een reeks **bouwplannen uit 1928** van het volledige complex bewaard, opgemaakt door ingenieur-architect H. Lamote-Devaster.⁵⁴ Het betreft een set grondplannen, snedes en gevelaanzichten die de toenmalige toestand in detail weergeven. Het is onduidelijk wat de aanleiding was voor de opmaak van deze plannen. H. Lamote-Devaster was werkzaam als expert bij brandschade, maar eveneens als schatter ("*estimations industrielles*"). Vermoedelijk liet Henri Dopchie het volledige complex schatten (bijvoorbeeld omwille van verzekering), na afloop van de renovatiewerken. Deze plannen zijn de oudste bronnen die de interne ruimteverdeling weergeven, die bovendien grotendeels tot op vandaag bewaard bleef.

De **gelijkvloerse verdieping** bestaat uit twee afzonderlijke delen: een poortdoorgang naar de achterliggende fabrieksgebouwen enerzijds en anderzijds een typische dubbelhuis-indeling waarbij een centrale gang met traphal toegang geeft tot telkens twee met elkaar verbonden ruimtes (respectievelijk twee salons en twee eetkamers). De gang leidt volledig tot de achtergevel, waar zich vanaf 1921 de veranda bevond. In noordwestelijke hoek zorgt het sas met wintertuin voor een verbinding met de haakse achterbouw. Deze bestond uit een bijkeuken ("*office*") en achterliggende keuken met keldertrap en alkoof met waterpomp. Van hieruit had men via (behouden) dubbele deuren toegang tot het washuis ("*laverie*"), dat zich reeds in het aanpalende fabrieksgebouw bevond. De vroegere bijkeuken doet vandaag dienst als keuken, terwijl de vroegere keuken momenteel is ingericht als opbergruimte.

De eerste verdieping is toegankelijk via de hoofdtrap, die uitgaat op een overloop met vier deuren. Aan de noordoostzijde is de biljartkamer te vinden. In het zuiden zijn twee slaapkamers met aansluitende sanitaire ruimte ("*cabinet de toilette*"), elk ingericht met vaste wandkasten. In de noordwestelijke hoek is een kamer die vermoedelijk pas vanaf de jaren 1920 dienst deed als badkamer. Dit is overigens nog steeds het geval. In de ruimte is door middel van een beglaasde afscheiding een zone afgebakend waarachter zich de badkamer en een toilet bevonden.⁵⁵ Sinds de renovatie van de jaren 1990 (cf. infra) is hiervan alleen de afscheiding van het toilet bewaard gebleven. Men koos wellicht voor deze

⁵² Deze alkoof bestaat momenteel uit een volle muur, maar was oorspronkelijk voorzien van een sierlijke spiegelwand (of mogelijk zelfs een glas-in-loodraam) (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 8).

⁵³ DE PAEPE P. 2010: *Kortrijkse bedrijven, handelaars en eigentijdse kunstenaars op de Gentse wereldtentoonstelling van 1913*, 61-66.

⁵⁴ Zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeeldingen 8 tot 13.

⁵⁵ Zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 35.

ongebruikelijke indeling om de doorgang naar de achterbouw te kunnen behouden, zonder de privacy te verstoren. De oorspronkelijke functie van deze ruimte is niet gekend, maar gezien de rijke afwerking van het stucplafond en de aanwezigheid van twee flankerende (als deuren vermomde) wandkasten naast de schouwmantel, was dit vermoedelijk geen slaapkamer. Mogelijk ging het oorspronkelijk om een bureaokamer. De nabijheid van de traphal naar de fabrieksgebouwen bevestigt dit vermoeden. De achterbouw was op deze verdieping ingericht als magazijn voor het afgewerkte weefsel ("*magasin n° 1 aux tissue*"). De ruimte liep door tot in het aanpalende fabrieksgebouw.

De indeling van de **tweede verdieping** is gelijkaardig aan de voorgaande verdieping. De noordoostelijke kamer (boven de biljartzaal) was ingenomen door de strijkkamer of linnenkamer ("*salle - repassage*"). Aan de zuidzijde bevinden zich opnieuw twee slaapkamers met aansluitende sanitaire ruimte. De noordwestelijke kamer is ingericht als slaapkamer. De indeling van de achterbouw is eveneens identiek, namelijk de traphal van de diensttrap met aansluitend een magazijn voor afgewerkte weefsel ("*magasin aux tissue n° 2*") doorlopend in het aanpalende fabrieksgebouw.

Van de kelder- en zolderverdieping zijn geen grondplannen opgemaakt in 1928. Ze zijn wel weergegeven op de snedes, waarop eveneens de huidige ruimteverdeling herkenbaar is. De plannen geven een duidelijk beeld van het woonhuis ongeveer een eeuw geleden. De toenmalige ruimteverdeling is nagenoeg ongewijzigd gebleven, met uitzondering van een latere uitbreiding en de sloop van het aanpalende fabrieksgebouw (cf. infra). De indeling op de verdiepingen kwam vermoedelijk tot stand in de jaren 1920, terwijl de indeling van het gelijkvloers en de kelder- en zolderverdieping vermoedelijk ongewijzigd bleef sinds de bouw in 1872.

In **1945** werd de veranda uit 1921 gesloopt. Er kwam een moderne **eenlaagse aanbouw** onder plat dak in de plaats.⁵⁶ De aanbouw werd ontworpen door architect Henri Cuvelier (°1886)⁵⁷ en betreft een uitbreiding van de (dien)keuken, die er via een doorgeefluik rechtstreeks mee verbonden was. De fysieke toegang tot de keuken gebeurde nog steeds via de wintertuin met faiencebetegeling, die van de nieuwe aanbouw werd afgesloten door een beglaasde wand met vensterdeur. De aanbouw werd voorzien van een kamerhoge lambrisering met ingewerkte kasten en een vaste zitbank. Deze waren uitgevoerd in een donkere houtsoort en voorzien van centrale lichtkleurige motieven (mogelijk inlegwerk) en ingelegde tegels, beide met voorstelling van symbolen van de dierenriem. Deze elementen zijn vandaag slechts deels bewaard gebleven en werden overschilderd, waardoor het inlegwerk niet meer duidelijk zichtbaar is (cf. infra). De tegels zijn verwijderd en gedeeltelijk hergebruikt als decoratie op de eerste verdieping van de achterbouw.

De nog bewaarde **CUBEX-keukenkasten** dateren mogelijk van deze bouwfase (of net daarvoor). CUBEX was de eerste modulaire keuken, ontworpen in 1930 door Louis-Herman De Koninck (1896-1984), en groeide uit tot één van de populairste keukens uit zijn tijd. De CUBEX-keukenkasten werden gecommmercialiseerd tussen 1932 en 1965. Bij de installatie in de directeurswoning bleef de oorspronkelijke wand- en vloerbetegeling (van voor 1914) behouden.

In **1953** ging men over tot het plaatsen van een centrale verwarmingsinstallatie door de firma Joski & Dauge (Gent). Doorheen het huis werden buizen en radiatoren (zonder erfgoedwaarde) geplaatst, ter vervanging (of aanvulling) van de gaskachels uit de jaren 1920. De grootste ingrepen vonden plaats in de kelder, waar een grote mazouttank werd geplaatst. De mazoutbrander werd geplaatst in de oude kolenkelder ter hoogte van de achtergevel. Hiertoe werd de schoorsteenschacht gebouwd tegen de achtergevel van het woonhuis. De huidige cementering tegen de achtergevel werd vermoedelijk bij deze ingreep aangebracht (of vernieuwd).

⁵⁶ Stadhuis Ronse, Archief Ruimtelijke Ordening, Bouwaanvragen, Doos 1945, 1.1-31.12, *Dopchie Antoine* (23.11.1945).

⁵⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Cuvelier, Henri* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/955> (geraadpleegd op 18 september 2017).

De plaatsing van centrale verwarming gebeurde in opdracht van Henri Dopchie, die het pand dus nog steeds bewoonde. De bouw van de keukenaanbouw in 1945 gebeurde echter in opdracht van "meneer en mevrouw Antoine Dopchie-Dobbelaere, wonende Wijnstraat". Mogelijk was dit de zoon van Henri Dopchie die inwoonde in het ouderlijk huis. Hierover bestaat voorlopig geen duidelijkheid.

De voormalige directeurswoning werd tot in de **jaren 1990** bewoond door de weduwe Dopchie. Hierna werd het pand verkocht en kwam het voor het eerst uit handen van de familie Dopchie. Het woonhuis met fabriekscomplex verkeerde in een slechte toestand. Het woonhuis met achterbouw werd met zorg gerestaureerd door de familie De Medts, maar de achterliggende fabrieksgebouwen gingen in de zomer van 1994 tegen de grond en maakten plaats voor een ruime tuin.⁵⁸ Hierbij bleef de kelder van het centrale fabrieksgebouw en de bakstenen muren en metalen draagstructuur van het voormalige depot bewaard. Een luchtfoto uit de eerste helft van de jaren 1990 toont de voormalige fabrieksgebouwen, vlak voor de sloop (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 14). De **sloop- en restauratiewerken** werden door de toenmalige eigenaar gedocumenteerd in een aantal fotoalbums.⁵⁹ Deze bronnen geven een duidelijk beeld van de uitgevoerde werken, waarvan de belangrijke bevindingen hieronder worden opgesomd:

- De marmerimitatie-beschildering op de lambrisering van de traphal van de hoofdtrap werd overschilderd. Deze beschildering was oorspronkelijk op elke verdieping aangebracht en sloot aan bij de echte marmeren lambrisering van de inkomhal op het gelijkvloers.
- Bij het stucplafond en de lambrisering en deuren van het salon aan de straatzijde werd de oorspronkelijke afwerkingslaag met vergulde accenten overschilderd.
- De wastafels en waterpomp in de voormalige keuken (achterbouw, gelijkvloers) werden uitbroken. De betegeling werd aangevuld waar deze beschadigd was. Deze nis dient nu als opbergruimte.
- De originele CUBEX-keuken uit de jaren 1930 bleef behouden, maar werd aangevuld met een nieuw houten werkblad.
- De binnendeuren in de keuken en bijkeuken werden beschilderd.
- Door de sloop van het aan de achterbouw palende fabrieksgebouw moest een nieuwe achterpuntgevel worden opgetrokken. Op de eerste verdieping werd een nieuwe vensteropening voorzien. Op de gelijkvloerse verdieping bouwde men een kleine toiletaanbouw onder lessenaarsdak, waarbij de originele deur behouden bleef (maar beschilderd werd).
- Het doorgeefluik tussen de keuken en keukenaanbouw werd volledig opengebroken zodat een rechtstreekse doorgang tussen beide ruimtes ontstond.
- Het glas-in-loodraam in de keukenaanbouw (vermoedelijk hergebruikt uit de veranda van 1921) werd gerestaureerd. Het bovenliggende dakraam werd vernieuwd in kunststof.
- Het behangpapier en de zetelbekleding van de biljartkamer werden vernieuwd.
- De supraportes boven de deuren op de 1ste verdieping zijn verwijderd. Deze elementen worden bewaard op de zolder van de achterbouw.
- De badkamer werd vernieuwd, waarbij de beglaasde scheidingswand uit de jaren 1920 grotendeels verwijderd werd, met uitzondering van deze rond het toilet. Het schrijnwerk werd beschilderd.
- Het okerkleurig bakstenen gevelparement van de keukenaanbouw werd overschilderd.
- Tenslotte tonen de foto's uit 1994 interessante bouwsporen in de eetkamers. Op de schouwmantels kwam door de demontage van de vaste spiegels het oude behangpapier aan het licht. Vermoedelijk gaat het om de interieurafwerking van vóór de renovatie in de jaren 1920. In de eetkamer aan de tuinzijde is zowel op de schouwmantel als op de zuidelijke muur een behangpapier te zien met herhalend bloemmotief (distel of

⁵⁸ Stadhuis Ronse, Archief Ruimtelijke Ordening, Bouwaanvragen, nr. 7206, *De Medts Pierre (13.06.'94)*.

⁵⁹ Zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeeldingen 18-41.

paardenbloem?). Op de schouwmantel van de eetkamer aan de straatzijde is een behangpapier met herhalend palmetmotief.

De **meest recente verbouwingswerken** vonden plaats **vanaf 2007** en betreffen onder andere het creëren van gastenkamers op de zolderverdieping, het inrichten van badkamers aansluitend bij vier slaapkamers en een aantal andere ingrepen⁶⁰:

- De twee zuidelijke slaapkamers op zowel de eerste als tweede verdieping werden elk voorzien van een eigen badkamer. De ruimtes boven de poortdoorgang, die op de plannen van 1928 werden aangeduid als "*cabinet de toilette*" werden hiertoe herbestemd. Alleen in de zuidoostelijke kamer (tweede verdieping) is de vaste wandkast hergebruikt in het nieuwe ontwerp. Voorts bleef in deze ruimtes de originele interieurafwerking grotendeels bewaard, met name het binnen- en buitenschrijnwerk, plankenvloeren, stuc- en lijstwerk.
- De zolderverdieping kreeg een volledig moderne inrichting met badkamer, keuken en inpandig dakterras. De originele houten dakstructuur bleef hierbij behouden en is grotendeels zichtbaar gelaten. De originele plankenvloer bevond zich in een slechte toestand en is vervangen door een moderne laminaatvloer.
- Bij de installatie van de badkamers op de verdiepingen werd de poortdoorgang op de gelijkvloerse verdieping omgevormd tot technische ruimte, waarbij het centrale rozet en een deel van de bepleistering werd doorbroken door afvoerbuizen.
- De dakbedekking werd vernieuwd in glanzende blauwe pannen.⁶¹ Hierbij werd het dakraam van de traphal vervangen door een modern dakvenster. Het zeshoekige glas-inloodraam (door Henri Beirnaert uit 1922) werd gedemonteerd en gerestaureerd door Atelier Leenknecht.⁶² Er wordt nog gezocht naar een passende herbestemming in de woning. Datzelfde glazeniersatelier was bovendien verantwoordelijk voor het aanbrengen van de glas-inloodramen in het bovenlicht van de voordeur en in de deur van de inkomhal naar de keukenaanbouw, beide herbestemmingen afkomstig uit andere woningen.
- De originele CUBEX-keukenkasten werden heringedeeld en aangevuld met enkele kasten van hetzelfde merk, dat zijn iconische keukenkasten recent heeft heruitgebracht.⁶³
- Het buitenschrijnwerk van de achterbouw werd vernieuwd op de gelijkvloerse en de eerste verdieping (circa 2010).
- De ramen van de slaapkamers op de eerste en tweede verdieping zijn voorzien van achterzetbeglazing.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Ruimtelijke context en inplanting

De directeurswoning Dopchie is een imposant herenhuis, gelegen aan de Wijnstraat in Ronse. Deze licht hellende straat kent een noordwest-zuidoost-verloop en wordt gekenmerkt door aaneengesloten bebouwing van hoofdzakelijk twee à drie bouwlagen hoog. Gelegen in het lager gelegen noordelijke deel van de straat, valt de woning Dopchie

⁶⁰ Mondelinge en schriftelijke informatie verkregen van de eigenaar op 30 augustus, 13 september en 6 oktober 2017.

⁶¹ Op de plannen van 1928 wordt een rood pannendak afgebeeld. De luchtfoto's uit de jaren 1990 tonen echter dat er destijds blauwe pannen lagen. Het is bijgevolg onduidelijk wat het originele type dakpannen was.

⁶² Jan Leenknecht is een glaskunstenaar, zijn vader was een restaurateur van glas-inloodramen (Schriftelijke informatie verkregen van de eigenaar op 6 oktober 2017).

⁶³ De functionalistische CUBEX-keuken werd ontworpen door architect Louis-Herman De Koninck (1896-1984) en werd vanaf 1932 gecommmercialiseerd, tot in 1965. Kenmerkend zijn de afgeronde fronten, het metalen beugelbeslag en de glazen opbergschuiven. Recent heeft het bedrijf de iconische keukenkasten heruitgebracht. (Bron: S.N. 2017: *Cubex history. A mile stone in modernist design* [online], <https://www.cubex.be/history> (geraadpleegd op 18 september 2017)).

op in de huizenrij wegens zijn omvang en statige lijstgevel.⁶⁴ De rijwoning is ingeplant op een diep rechthoekig perceel. Achter het woonhuis bevonden zich oorspronkelijk de bedrijfsgebouwen van de textielfabriek, die toegankelijk waren vanaf de Wijnstraat via een poortdoorgang in de eerste travee van het woonhuis. De bedrijfsgebouwen werden in de jaren 1990 gesloopt, met uitzondering van een haaks tegen de achtergevel ingeplante verbindingsvleugel. Achteraan het perceel bevindt zich nog een deel van de stalen draagstructuur van één van de fabrieksgebouwen, als ook een kelder met troggewelven. In de hoek die wordt gevormd door de achtergevel van het woonhuis en de haakse achterbouw bevindt zich een eenlaagse keukenaanbouw uit 1945 die beide volumes verbindt.

1.3.2. Exterieur

1.3.2.1. De voorgevel

De directeurswoning Dopchie is een neoclassicistisch herenhuis van drie bouwlagen en zes traveeën onder een schilddak van donkerblauwe pannen (nok parallel aan de straat). De bepleisterde **voorgevel** is opgebouwd uit een brede poorttravee links, met daarnaast de vijf smallere traveeën van het woonhuis met dubbelhuisopstand. In de centrale travee van het woonhuis bevindt zich de toegangsdeur met bekronend balusterbalkon op zware consoles. De poorttravee wordt benadrukt door suprapositie van geblokte pilasters en een uitspringende kroonlijst. De bepleisterde lijstgevel wordt horizontaal belijnd door middel van een plint en doorgetrokken lekdrempels en kordons van blauwe hardsteen, de met imitatievoegen geaccentueerde gelijkvloerse verdieping en de kroonlijst. De gevel is opengewerkt met rechthoekige deur- en vensteropeningen in hardstenen omlijstingen. Op de eerste en tweede bouwlagen betreft het een geprofileerde omlijsting met oren, terwijl deze op de gelijkvloerse verdieping vlak zijn afgewerkt. De bepleisterde en wit beschilderde lijstgevel is decoratief uitgewerkt met op de borstweringen van de verdiepingen bloemenguirlandes tussen consoles (dubbele consoles in de poorttravee, hardstenen consoles op de gelijkvloerse verdieping). Ook het hoofdstel is gelijkaardig uitgewerkt met guirlandes tussen uitgewerkte modillons die de geprofileerde houten kroonlijst met tandlijst dragen. Er werd gebruik gemaakt van blauwe hardsteen voor de plint met consoles, omlijstingen, kordons, doorgetrokken lekdrempels en balkon met consoles. De poort en toegangsdeur zijn beide geverniste vleugeldeuren met vast bovenlicht. De paneeldeuren zijn decoratief uitgewerkt met profileringen en bekroningen in een neoclassicistische stijl, aansluitend bij de vormgeving van de voorgevel. De (bredere) poort is voorzien van een muizentandlijst en een middenstijl met bekronend rondboogfronton op console. Er zijn twee koperen deurgrepen. Op het glas van het bovenlicht is de oorspronkelijke belettering nog vaag afleesbaar "*Fabrique de tissus en tous genres*". De deurvleugels van de toegangsdeur zijn gelijkaardig uitgewerkt met elk een kleinere console. Het koperen beslag bleef bewaard. Het glas-in-lood achterzetraam is een recente toevoeging. Het beschilderde houten schrijnwerk van de vensteropeningen bleef eveneens bewaard. Op de eerste twee bouwlagen betreft het ramen met T-verdeling en vast bovenlicht. Op de derde bouwlaag bestaan de ramen uit twee opendraaiende delen. De inklapbare buitenluiken van de benedenvensers zijn eveneens bewaard. De plint is voorzien van twee sierlijke ijzeren voetschrapers met engelen en vier rechthoekige verluchtingsgaten (waarvan drie gedicht) met decoratief getorst dievenijzer (waarvan deze in de derde travee recent werd verwijderd en vermoedelijk bewaard bleef in afwachting van herplaatsing).

⁶⁴ Dit is duidelijk te zien op recente foto's, maar ook op oude postkaarten van de Wijnstraat (zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 42). De originele vlaggenstok wordt overigens nog bewaard binnenin de directeurswoning.

1.3.2.2. De zij- en achtergevels

De zichtbare gedeelten van de **zijgevels** zijn vlak afgewerkt, onder een geprofileerde houten kroonlijst.

De **achtergevel** is zes traveeën breed en drie bouwlagen hoog. De vlak gecementeerde achtergevel met geschilderde imitatievoegen is opengewerkt met getoogde vensteropeningen, waarbij deze van de traphal zich op de tussenverdiepingen bevinden. Rechts onderaan bevindt zich de poortdoorgang met beglaasde metalen poort met vast waaivormig bovenlicht. Er werd gebruik gemaakt van blauwe hardsteen voor de plint en dorpels (doorlopende dorpels op de gelijkvloerse verdieping). De gevel wordt afgewerkt met een geprofileerde houten kroonlijst op klossen. Het originele houten schrijnwerk met T-verdeling bleef overal bewaard. Het glas-in-loodraam op het eerste bordes van de traphal heeft een meer complexe roedeverdeling (cf. infra). Tussen de vijfde en zesde travee is een gevelhoge schoorsteenschacht, die werd aangebracht bij de installatie van centrale verwarming in de jaren 1950. Recent (na 2007) werd een inpandig dakterras gecreëerd ter hoogte van de vierde en vijfde travee. Er zijn twee originele schoorstenen in zwarte gesinterde baksteen bewaard aan de zuidzijde van het dak.

Tegen de eerste travee van de achtergevel (noordzijde) bevindt zich de **haakse achterbouw**, oorspronkelijk verbonden met de fabrieksgebouwen van de voormalige weverij Dopchie. Deze verbindingsvleugel tussen het woonhuis en de rest van de (gesloopte) textiel fabriek is drie en een halve bouwlaag hoog, één travee breed en vijf traveeën lang is. Het gebouw is opgetrokken uit baksteen, onder een zadeldak met rode pannen (nok haaks op de straat). Het volume van deze achterbouw versmalt ter hoogte van de verbinding met het woonhuis. In deze smallere verbindingstravee bevindt zich een secundaire traphal. De vrijstaande zijpuntgevel (westzijde) van de achterbouw werd in de jaren 1990 opgetrokken, aangezien het volume hier eertijds aansloot bij de gesloopte fabrieksgebouwen. Er is een kleine recente toiletaanbouw onder lessenaarsdak (rode pannen), waarboven zich één nieuwe vensteropening bevindt. In de zuidgevel zijn per verdieping vijf grote getoogde vensters onder strek, met uitzondering van twee die verdwenen door de keukenaanbouw. De vensters van de dakverdieping zijn kleiner. In de tweede travee is een achterdeur die uitgaat op de tuin. De vensters zijn voorzien van dorpels in rode keramische tegels. Het originele beschilderde schrijnwerk bleef bewaard op de twee bovenste verdiepingen. Het betreft kruisvensters met zes opdelingen voor de derde bouwlaag en vierkante ramen met vier opdelingen voor de dakverdieping. Het overige schrijnwerk werd vernieuwd, grotendeels met behoud van de originele verdelingen. Bij een aantal vensters werd het vaste bovenlicht vervangen door een vast onderregister.

In de hoek gevormd door het woonhuis en de haakse achterbouw bevindt zich een eenlaags volume onder plat dak met sterk overkragende houten daklijst. Deze **aanbouw uit 1945** (architect Henri Cuvelier) betreft een tuinkamer die werd gebouwd als uitbreiding van de keuken, ter vervanging van een veranda uit 1921. De tuinkamer is opgetrokken uit okerkleurige (vandaag beschilderde) baksteen en is aan twee zijden voorzien van grote rechthoekige vensters ingevuld met houten guillotineramen boven hardstenen dorpels. Achteraan dit volume is een insprong met de achterdeur en twee kleinere guillotineramen.

1.3.2.3. De tuin - restanten voormalige fabrieksgebouwen

Zoals reeds vermeld waren de achterliggende fabrieksgebouwen vroeger toegankelijk via de poortdoorgang in de eerste travee van de voorgevel. Achteraan het woonhuis is een gekasseide doorrit die verbinding maakte met de voormalige fabriek, waarvan alleen de getoogde bakstenen poortomlijsting bewaard bleef. De doorrit wordt van de achtertuint gescheiden door een decoratief smeedijzeren hek tussen dito balustervormige hekpijlers, beide op een hardstenen plint. Ter hoogte van de achtergevel is een tweedelig toegangshek uitgaand op de achtertuint, in dezelfde vormgeving. Zowel binnenin de poortdoorgang, als

in het verlengde ervan is de gekasseide bestrating bewaard gebleven langs een groot deel van de zuidzijde van het perceel.

Het historische bedrijventerrein omvatte een diep rechthoekig perceel, bestaande uit het woonhuis met achterliggende fabriek. De later toegevoegde percelen ten noordwesten, die verbinding maken met de Zwartzusterstraat, maken geen deel uit van het historisch perceel. De locatie van de gesloopte fabrieksgebouwen werd heringericht als tuin. Halverwege het perceel is een kelder bewaard van één van de voormalige fabrieksgebouwen. De ruimte is overwelfd met lange troggewelven (parallel aan de straat) en toegankelijk via twee trappen. Deze kelderruimte is te fragmentarisch bewaard en heeft bijgevolg geen erfgoedwaarde. Aan beide zijden van het perceel zijn restanten van de bakstenen zijmuren van de gesloopte fabrieksgebouwen bewaard. Een deel ervan werd vervangen tijdens de sloopwerken van 1994. De andere delen werden afgebroken van drie bouwlagen tot het huidige niveau. Deze restanten zijn fragmentarisch bewaard en hebben geen erfgoedwaarde.

Achterin het perceel is een deel van de dragende structuur van één van de fabriekshallen bewaard gebleven. Het betreft de restanten van een structuur met zaagtanddak. De metalen liggers (ijzer of staal) zijn in de door pilaster geritmeerde bakstenen muren ingewerkt en rusten op één bewaarde kolom (gietijzer).⁶⁵ In totaal zijn er twee liggers parallel met de straat, en drie dwarse liggers. De structuur is momenteel ingericht als rozentuin en volledig begroeid.

1.3.3. Interieur

1.3.3.1. Algemeen

De directeurswoning bestaat uit het woonhuis met achterbouw, beide opgetrokken in 1872, en de keukenaanbouw uit 1945 tussenin.

De **gelijkvloerse verdieping** van het woonhuis bestaat uit twee afzonderlijke delen: een poortdoorgang naar de achterliggende fabrieksgebouwen enerzijds en anderzijds een typische dubbelhuis-indeling waarbij een centrale inkomhal met trap toegang geeft tot telkens twee met elkaar verbonden ruimtes (respectievelijk twee salons en twee eetkamers). De gang leidt volledig tot de achtergevel, vanwaar deze toegang verschaft tot de keukenaanbouw. Tussen het hoofdvolume en de haakse achterbouw bevindt zich de diensttrap, die op de gelijkvloerse verdieping is ingericht als wintertuin. Op de gelijkvloerse verdieping heeft men zowel via deze wintertuin als via de keukenaanbouw toegang tot de achterbouw. Deze bestaat op de gelijkvloerse verdieping uit een keuken en achterliggende opbergruimte met toegang tot de **kelder** en toiletaanbouw.

De eerste verdieping van het woonhuis is toegankelijk via de hoofdtrap, die uitgaat op een overloop met vier deuren. Aan de noordoostzijde is de biljartkamer te vinden. In het zuiden zijn twee slaapkamers met aansluitende badkamers. In de noordwestelijke hoek is een badkamer die uitgaat op de diensttrap en twee kamers van de achterbouw.

De tweede verdieping van het woonhuis heeft dezelfde indeling, bestaande uit vier kamers waarvan twee met eigen badkamer. De noordwestelijke kamer geeft opnieuw uit op de diensttrap en twee kamers van de achterbouw.

De **zolderverdieping** van het hoofdvolume is ingericht als studio en voorzien van een inbandig dakterras.

De historische interieurafwerkingen bleven doorheen de volledige woning nagenoeg volledig bewaard (tenzij anders vermeld). Ook het binnen- en buitenschrijnwerk bleef behouden, met inbegrip van diverse types hang- en sluitwerk.

⁶⁵ Zoals vermeld op het bouwplan van 1928 "*colonne fonte*".

1.3.3.2. *Gelijkvloerse verdieping: woonhuis*

De gelijkvloerse verdieping van het woonhuis bestaat uit een poortdoorgang en het eigenlijke woonhuis, die volledig van elkaar gescheiden zijn. De **gekasseide poortdoorgang** bestaat uit een rechthoekige ruimte, aan de straatzijde en de tuinzijde afgesloten met respectievelijk een houten en een metalen poort (beschrijving cf. supra). De wanden zijn vlak bepleisterd. Het stucplafond heeft een eenvoudige omlijsting met centraal drie cirkelvormige rozetten.

De gelijkvloerse verdieping van het woonhuis heeft een typische dubbelhuis-indeling, waarbij een centrale inkomhal met trap toegang geeft tot telkens twee met elkaar verbonden ruimtes (respectievelijk twee salons en twee eetkamers).

Via de voordeur in de vierde travee van de voorgevel bereikt men de rijk gedecoreerde **inkomhal**. De gang verbreedt aan de tuinzijde, waar zich de traphal met hoofdtrap bevindt. De ruimte heeft een vloer en lambrisering in grijs geaderde witte marmer. De uitzonderlijk grote marmeren vloerplaten beslaan de volledige breedte van de gang. De wanden zijn vlak bepleisterd en in het voorste gedeelte voorzien van vier grote wandtapijten, gespannen op een raam en geplaatst in een vaste omlijsting. De wandtapijten met pastorale voorstellingen zijn geweven en dienden mogelijk als verwijzing naar het beroep van de bouwheer. Het rijke stucplafond bestaat uit meerdere velden, elk met rozet, en is gevat in een omlopend fries. Op de scheiding tussen inkomhal en traphal is een rondboog met stucdecoratie, gedragen door twee kinderfiguren op consoles. De houten trap is voorzien van uitgewerkte trapspijlen met nodus en een sierlijke metalen trappaal met neo-rococovormgeving (bronskleurige afwerking). Van de lambrisering van de traphal, die oorspronkelijk voorzien was van een marmerimitatiebeschildering, resteert alleen nog de geprofileerde bovenrand. De onderzijde van de trapsledes hebben een eenvoudige geprofileerde stucomlijsting. De inkomhal geeft toegang tot twee eetkamers aan de noordzijde en twee salons aan de zuidzijde. De paneeldeuren (twee dubbele en twee enkele) hebben een houtimitatiebeschildering en zijn gevat in geprofileerde omlijstingen met supraporta's (respectievelijk met blinde oculus onder rondboogfronton voor de dubbele deuren en neoclassicistisch met bloemenguirlandes voor de enkele deuren).

De **eetkamers** bevinden zich aan de noordzijde en zijn onderling met elkaar verbonden door een beglaasde tussenwand met vier deurvleugels en een korfboogvormig bovenlicht met stralen (alle met geslepen glas). Beide ruimtes werden begin de jaren 1920 heringericht in een proto-art-decostijl. Vermoedelijk dateert alleen de parketvloer en het stucplafon aan de straatzijde van voor deze ingreep. De parketvloer met vierkant motief heeft een omlopende boord met visgraatmotief en inlegwerk in een donkere houtsoort. De wanden zijn onderaan voorzien van een houten lambrisering boven een plint in een lichtere houtsoort. Hierboven zijn de wanden door middel van houten lijsten opgedeeld in diverse vlakken, voorheen ingevuld met textielbehang, maar nu vlak bepleisterd. De bovenzijden van de schouwmantels, binnenzijden van de deuren en zwikken boven het bovenlicht van de tussenwand zijn voorzien van een beschilderde decoratie in proto-art-decostijl met gestileerde bloem- en plantenmotieven in een goud-, lichtgroen en donkerblauw kleurenpallet. De deuren werden voorzien van messing deurbeslag in art-decostijl.

De schouwmantel van de eetkamer aan de straatzijde in geaderde grijze marmer is voorzien van een gehamerd koperen haardscherm met florale motieven. De oorspronkelijke buiskachel bleef bewaard. De rondboogspiegel tegen de schouwmantel is gevat in een houten omlijsting met twee putti met druiven (Bacchus-motief) en ingelegde parellijst. Het stucplafond met accolade- en rondboog heeft een centrale rozet en is gevat in een rijk uitgewerkte lijst met bloemenfries.

De eetkamer aan de tuinzijde heeft een hoge schouwmantel in geaderde rode marmer met spiegel en ingewerkte kachel met gedecoreerde koperen haardplaat. Aan weerszijden van de schouwmantel zijn in de muur ingewerkte wandkasten. De houten kasten met inlegwerk hebben beglaasde deuren met kruisvormige roeden en zijn bovenaan voorzien van een

spiegel tussen gekoppelde zuiltjes. In de noordwestelijke hoek is een eenvoudige beglaasde deur naar de wintertuin.

De salons bevinden zich aan de zuidzijde en zijn onderling verbonden via een rechthoekige open doorgang met geprofileerde omlijsting. Er ligt een houten plankenvloer die oorspronkelijk niet zichtbaar was. In het salon aan de tuinzijde hebben de paneeldeuren en de lambrisering met uitgewerkte bovenrand een geschilderde decoratie in neo-rococostijl. Aan de straatzijde is dit overschilderd. Beide salons hebben een indrukwekkend en rijk uitgewerkt stucplafond met rozet binnen een ovale vorm, gevat in een omlopend fries. De afwerking met vergulde accenten is alleen bewaard in het salon aan de tuinzijde. Aan de straatzijde is dit overschilderd. Beide salons hebben een identieke witmarmeren schouwmantel met verschillend uitgewerkte messing haardplaten. De schouwmantel aan de straatzijde is voorzien van een kamerhoge spiegel in een omlijsting met decoratief hoofdstel.

1.3.3.3. *Gelijkvloerse verdieping: achterbouw*

In de achterbouw bevindt zich een diensttrap ter hoogte van de verbinding met het woonhuis. Deze trap is op de gelijkvloerse verdieping ingericht als **wintertuin**, met decoratieve wandbetegeling. De wintertuin vormt de verbinding tussen de eetkamer (tuinzijde), de keukenaanbouw en de keuken. Een gietijzeren spiltrap voorziet de verbinding met de bovenliggende houten diensttrap. De spiltrap met houten leuning is decoratief sterk uitgewerkt. In de wintertuin ligt een veelkleurige keramische vloermozaïek met zeshoekige steengoedtegels (vermoedelijk "*La Ceramique Nationale Welkenraedt*") die doorloopt in de aansluitende ruimte van de keukenaanbouw (cf. infra). De veelkleurige wandbetegeling ("*Maison Helman Céramique d'Art*") is opgebouwd uit een plint met bloemmotieven in art-nouveauvormgeving (tegelformaat 15 x 15 cm). Hierboven zijn indrukwekkende tegeltableaus aangebracht binnen een witte omlijsting met blauwe boord en kransmotief voor de hoeken. De tableaus zijn uitgevoerd in de voor Helman typerende droge lijnteknik. Centraal wordt een landschap afgebeeld met waterpartij en heuvel met prieel in de achtergrond. Vooraan zijn een pauze en fontein afgebeeld tussen bloemen. Aan de zijde van de keuken is een landschap met waterpartij en bloemen afgebeeld. Het paneel aan de zijde van de eetkamer toont opnieuw een waterlandschap met huizen en windmolen in de achtergrond. Op de voorgrond zijn diverse bloemen afgebeeld met daarboven een vliegende eend.

De rest van de gelijkvloerse verdieping van de achterbouw bestaat uit de **keuken en achterliggende opbergruimte**, gescheiden door een deur. In de keuken bleven de originele CUBEX-keukenkasten bewaard, deels aangevuld met enkele nieuwe kasten van dezelfde firma. In de achterste ruimte is een deur naar de kelder en een dubbele deur naar de recente toiletaanbouw (zonder erfgoedwaarde). Alle binnendeuren in de opbergruimte zijn voorzien van een deurvenster met structuurglas. De deuren van de keuken en de kelder bewaren het deurbeslag uit de jaren 1930-'40.

Beide ruimtes zijn voorzien van een kamerhoge wandbetegeling ("*Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot & Cie Hemiksem*") (tegelformaat 12 x 12 cm). De betegeling is opgebouwd uit een lambrisering met afwisseling van groene en witte geglazuurde tegels met bovenaan een herhalend fries met bloemmotief onder een geprofileerde lijst. De bovenliggende zone bestaat uit een afwisseling van witte en gedecoreerde tegels met centrale cartouche die samen een ruitmotief vormen. Tegen het plafond wordt de betegeling afgewerkt met een identiek herhalend fries met bloemmotief.

In beide ruimtes ligt een veelkleurige vloer in keramische steengoedtegels ("*Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot & Cie Hemiksem*") met een herhalend geometrisch motief en met een omlopende boord.

1.3.3.4. Gelijkvloerse verdieping: keukenaanbouw

De **keukenaanbouw** is bereikbaar via de wintertuin, of via een deur achterin de inkomhal (onder de hoofdtrap). Deze aanbouw bestaat uit twee ruimtes en werd toegevoegd in 1945 ter vervanging van een veranda. De twee ruimtes zijn onderling verbonden door een open korfboogvormige doorgang. De ruimte aansluitend bij de achtergevel van het woonhuis beslaat ongeveer het volume van de voormalige veranda en is verbonden met de wintertuin via een beglaasde tussenwand met deur. Oorspronkelijk vormde de wintertuin samen met de veranda één ruimte, zoals nog valt af te leiden uit de bewaarde tegelvloer in beide ruimtes. Het betreft een veelkleurige keramische vloermozaïek met zeshoekige steengoedtegels (cf. supra). In het andere gedeelte van de keukenaanbouw ligt een rode tegelvloer met witte boord. Beide ruimtes zijn afgewerkt met een hoge houten lambrisering met vierkante panelen en enkele vaste kasten. De lambrisering is volledig overschilderd, maar oorspronkelijk uitgevoerd in een donkere houtsoort met centrale lichtkleurige motieven (mogelijk inlegwerk) en ingelegde tegels, beide met voorstelling van symbolen van de dierenriem. Er is een open doorgang (voorheen doorgeefluik) naar de keuken in de achterbouw. De deuromlijsting met getorste zuilen onder een kroonlijst maakt eveneens deel uit van de lambrisering. In het plafond van de ruimte aansluitend bij de achtergevel is het glas-in-loodraam van de voormalige veranda hergebruikt. Het betreft een centrale rozet met gestileerde bloem- en klokmotieven, gevat binnen een rechthoekige vorm met omlopende boord met bloemmotieven.

De **kelderverdieping** is vanuit de achterbouw bereikbaar via een betonnen trap (zonder erfgoedwaarde) (grondplan: zie bijlage 5.3. Documentatie, afbeelding 16). Van hieruit leidt een gang (in oostelijke richting) naar een eerste kleine wijnkelder met gemetste wijnrekken, die zich onder de keukenaanbouw bevindt. Vervolgens leidt de gang (in zuidelijke richting) naar drie grote kelders. Respectievelijk onder het salon aan de tuinzijde, het salon aan de straatzijde en de poortdoorgang. De twee laatste zijn ingericht als wijnkelder met gemetste wijnrekken. In de eerste ruimte staat een grote mazouttank en een ingemetste brandkoffer (buiten gebruik). De wijnkelder onder het salon aan de straatzijde is afgesloten met een ijzeren hek. Er is tenslotte nog een kleine stookruimte, te situeren onder het terras aan de achtergevel. De kelder is overwelfd met bakstenen troggewelven tussen ijzeren balken. In de ruimtes onder het woonhuis ligt een vloer in grote onregelmatige blokken blauwe hardsteen. In de gang onder de aanbouw ligt een vloer in (vermoedelijk keramische) okerkleurige vloertegels.

1.3.3.5. Eerste verdieping woonhuis

De eerste verdieping is toegankelijk via de hoofdtrap, die uitgaat op een overloop met vier deuren. Aan de noordoostzijde is de biljartkamer te vinden. In het zuiden zijn twee slaapkamers met aansluitende badkamer. In de noordwestelijke hoek is de voormalige badkamer.

De **overloop** heeft dezelfde afwerking als de traphal met een lambrisering die oorspronkelijk voorzien was van een marmerimitatiebeschildering waarvan alleen nog de geprofileerde bovenrand bewaard bleef. De deuren naar de zuidelijke kamers bevinden zich in een alkoof, afgesloten met een gestucte korfboog op consoles.

Op het eerste bordes van de traphal is een getoogd venster met veelkleurig glas-in-loodraam, met gelijkaardige vormgeving als het glas-in-loodraam van de keukenaanbouw (cf. supra). Het betreft een centrale rozet met gestileerde bloemmotieven, gevat binnen een getoogde rechthoekige vorm met omlopende boord met bloemmotieven.

In elke ruimte bleef het oorspronkelijke binnen-en buitenschrijnwerk bewaard, inclusief hang- en sluitwerk. De binnendeuren zijn paneeldeuren met een geprofileerde omlijsting. Het raam- en deurbeslag van de biljartkamer werd bij de aankleding van deze ruimte circa 1920 vernieuwd in art-decostijl. Op de volledige verdieping bleef de originele plankenvloer bewaard, met uitzondering van de noordwestelijke kamer. Elke ruimte (behalve de

biljartkamer) is voorzien van een plafond met stucomlijsting en een rozet (diverse types). De **zuidwestelijke slaapkamer** heeft een neoclassicistische schouwmantel in gevlamde zwarte marmer. De koperen haardplaat is ingevuld met roodbruine keramische tegels met opengewerkte en gedecoreerde deurtjes. De **zuidoostelijke slaapkamer** heeft een neoclassicistische schouwmantel in geaderde rood-bruine marmer. In de **noordwestelijke kamer** bevindt zich een schouwmantel in grijze marmer. Deze is geflankeerd door twee als deuren vermomde kasten. De ruimte is sinds de jaren 1920 ingericht als badkamer. Hiervan getuigt nog de toiletruimte, die door een beglaasde houten tussenwand van de ruimte wordt afgescheiden. In de noordoostelijke hoek bevindt zich een vaste hoekkast.

De (voormalige) **biljartkamer** in art-decostijl is voorzien van een hoge houten lambrisering met plint in een lichtere houtsoort en herhalend gegraveerd motief. Erboven afgewerkt met (vernieuwd) behangpapier. Ter hoogte van de schouwmantel is de lambrisering hoger en voorzien van een halfronde spiegel onder een ingewerkte kader. De schouwmantel uit geaderde witte marmer met ingelegde groen-blauwe mozaïek-detaillering is voorzien van een gaskachel in art-decostijl. Aansluitend is een vaste hoekkast met bovenaan een open gedeelte en kastjes met glas-in-loodramen met herhalend geometrisch motief. Tegen de zuidwand is een vaste met stof beklede zitbank met flankerende rekken voor biljartkeus, kasten met afgeronde deuren en bovenkasten met identieke glas-in-loodramen. Er is art-decovormig beslag (koperen en messing) voor de deur, kasten en ramen. De originele messing verlichtingsarmaturen bleven bewaard. Het betreft vier ronde en één rechthoekige hanglamp. Deze ruimte geeft via een vensterdeur toegang tot het balkon in de voorgevel.

1.3.3.6. Tweede verdieping woonhuis

De **tweede verdieping** is eveneens toegankelijk via de hoofdtrap, heeft dezelfde indeling als de onderliggende verdieping en heeft een meer sobere aankleding. De overloop heeft een identieke aankleding als de onderliggende, met uitzondering van de gestucte korfboog die hier niet aanwezig is.

In elke ruimte bleef het oorspronkelijke binnen-en buitenschrijnwerk bewaard, inclusief hang- en sluitwerk. De binnendeuren zijn paneeldeuren met een geprofileerde omlijsting. Op de volledige verdieping bleef de originele plankenvloer bewaard. Elke ruimte is voorzien van een plafond met stucomlijsting (zonder rozet). In de badkamer van de zuidoostelijke slaapkamer is de vaste wandkast bewaard. De houten kast is voorzien van brede paneeldeuren en een kroonlijst met muizentandlijst.

De **zuidwestelijke slaapkamer** heeft een houten schouwmantel met grote spiegel en ingelegde plantenmotieven, onderaan voorzien van een koperen haardplaat met een gelijkaardig motief. De originele gaskachel bleef niet bewaard.

De **zuidoostelijke slaapkamer** heeft een schouwmantel in gevlekte grijze natuursteen. De originele metalen art-nouveauvormige gaskachel bleef bewaard.

De **noordoostelijke kamer** (voorheen de linnen- en strijkkamer) heeft een houten schouwmantel met bloemmotieven in houtsnijwerk, onderaan voorzien van een koperen haardplaat met een gelijkaardig motief. De originele art-nouveauvormige gaskachel in groen geglaazuurd aardewerk bleef bewaard.

De **noordwestelijke kamer** heeft een eenvoudige schouwmantel in grijze natuursteen met een eenvoudige zwarte gaskachel.

1.3.3.7. Zolderverdieping woonhuis

De **zolderverdieping** kreeg een volledig moderne inrichting met badkamer, keuken en inpandig dakterras. De originele houten dakstructuur bleef hierbij behouden en is grotendeels zichtbaar gelaten.

1.3.3.8. Achterbouw: verdiepingen

In de achterbouw bevindt zich een diensttrap ter hoogte van de verbinding met het woonhuis. Op de gelijkvloerse verdieping is deze traphal ingericht als wintertuin (cf. supra). Op de eerste en tweede verdieping betreft het een houten bordestrap. De deuren uitgaand op deze ruimte hebben een houtimitatiebeschildering en bewaren hun hang- en sluitwerk. De **eerste verdieping** van de achterbouw is een open ruimte met vernieuwd schrijnwerk en vernieuwde parketvloer. Er bleven drie originele fabriekslampen bewaard.⁶⁶

De **tweede verdieping en de zolder** zijn elk opgesplitst in twee ruimtes en gescheiden door een houten deur (op de eerste verdieping met deurvenster). De originele houten vloeren en het binnen- en buitenschrijnwerk met sober hang- en sluitwerk bleven bewaard.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een of meerdere plaatsbezoeken op 30 augustus en 13 september 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Behoudens verborgen gebreken bevindt het onroerend goed zich over het algemeen in een goede toestand. Er zijn enkele gebreken vastgesteld, zoals onder andere:

- De hoofdtrap vertoont stabiliteitsproblemen, voornamelijk bij het hoogste bordes.
- Er zijn kleine lekkages in het dak van de haakse achterbouw.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Directeurswoning Dopchie binnen de neoclassicistische bouwstijl⁶⁷

Het neoclassicisme (circa 1770-1840) is een architectuurstijl die teruggrijpt naar de vormentaal van de Klassieke Oudheid, als reactie op de rijke ornamentiek van de barok en rococo. In haar meest pure vorm is het neoclassicisme "een stijl die beantwoordt aan de wetten van het getal". Regelmatige tracés en wiskundige verhoudingen bepalen de opbouw van gevel en plan. De neoklassieke woningarchitectuur oogt vrij strak en streng. Het ontwerp wordt gekarakteriseerd door primaire vlakverdelingen in de gevels en volume-juxtaposities. De witte bepleisterde gevels worden in de 19de eeuw bepalend voor het straatbeeld. Bouwmaterialen zoals baksteen, hout en natuursteen worden uniform overpleisterd en/of beschilderd. De ramen, doorgaans eenvoudige rechthoeken, worden gelijkmatig verdeeld over de gevel. Soms wordt alleen de gevelverdieping, dikwijls als sokkelzone opgebouwd, afgescheiden van de bovenliggende verdiepingen door een

⁶⁶ Deze zijn ook terug te vinden op de foto's van de verbouwingswerken uit augustus 1994 (privaat archief van de eigenaar).

⁶⁷ LOIR C. 2009: *Bruxelles Néoclassique. Mutation d'un espace urbain*.

VANDENBREEDEN J., EVRARD J., BASTIN C. & DIERKENS_AUBRY F. 1994: De 19de eeuw in België: architectuur en interieurs.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Neoclassicisme* [online], https://thesaurus.onroenderfgoed.be/conceptschemas/STIJLEN_EN_CULTUREN/c/12 (geraadpleegd op 15 januari 2018).

horizontale lijst (doorgetrokken lekdrempels of cordonlijst). Deze lijsten kunnen gebruikt worden voor het markeren van andere verdiepingen, eventueel van elkaar gescheiden door een fries. Door verschillen in de hoogte van de bouwlagen kan men eveneens een bepaalde verdieping accentueren. Doorgaans wordt de belle étage benadrukt. In sommige gevallen blijft de gevelbepleistering volledig vlak, ofwel worden de gevels grafisch benaderd door het traceren van imitatievoegen ("Franse voegen"). Binnen dat streng en beperkt repertorium in de architectuur is er een grote variatie in de compositie mogelijk.

Parallel met de opkomst van bijvoorbeeld het eclecticisme, de neogotiek en andere neostijlen zal de neoclassicistische bouwstijl tijdens de tweede helft van de 19de eeuw in aangepaste vorm doorleven. Deze vorm van neoclassicisme wordt in de thesaurus van de inventaris van het onroerend erfgoed als volgt gedefinieerd: "*Het neoclassicisme inspireert zich op de classicistische architectuur met ornamenten zoals ovale medaillons, laurierguirlandes, voluutconsoles, enz. Deze stroming heeft net zoals het classicisme een voorliefde voor orde en symmetrie, maar gaat vrijer om met de classicistische ornamentiek. De gevels zijn vaak, maar niet altijd, bepleisterd (tweede helft 19de eeuw en eerste kwart 20ste eeuw).*" Stilistisch beantwoordt de voormalige directeurswoning Dopchie aan deze definitie. Het betreft een typische bepleisterde "lijstgevel" uit de tweede helft van de 19de eeuw. Enerzijds is er een rationele gevelopbouw. De poorttravee wordt geaccentueerd door middel van geblokte pilasters. De gevel van het eigenlijke woonhuis is symmetrisch opgebouwd, met een centrale deurtravee die wordt bekroond door een ballusterbalkon op zwaar uitgewerkte voluutconsoles van blauwe hardsteen. De gelijkvloerse verdieping is geaccentueerd door een hardstenen plint en een bepleistering met imitatievoegen. Samen met cordonlijsten en doorgetrokken lekdrempels zorgen zij voor een horizontale geleiding die de bouwlagen markeren. De classicistische ornamentiek vindt men terug in de laurierguirlandes en de sculpturaal uitgewerkte voluutconsoles van de kroonlijst, het balkon en de borstweringen. Anders dan bij de zeer strenge vlak bepleisterde neoklassieke gevels uit het begin van de 19de eeuw, krijgt de gevel hier een rijkere uitwerking, zoals bijvoorbeeld met de hardstenen geprofileerde raamomlijstingen met oren op de verdiepingen. Wat de planindeling betreft is deze directeurswoning kenmerkend voor de typologie van het 19de-eeuwse herenhuis of "stadspaleis voor de burgerij". Deze directeurswoning heeft een dubbelhuisindeling waarbij een centrale gang uitgaat op flankerende salons en eetkamers, de representatieve ruimtes van de woning. Deze gang staat in verbinding met de traphal. Achteraan of in de kelder bevinden zich de dienstruimtes zoals keuken, wasplaats en opslagruimtes. Op de verdieping bevinden zich de slaapkamers voor de bewoners, terwijl het dienstpersoneel op de zolderverdieping werd gehuisvest. Doorgaans was er een afzonderlijke trap voor het dienstpersoneel. De voorgevel telt zes traveeën, waarvan één koetspoort (hier weliswaar intern niet verbonden aan het woonhuis, maar wel opgenomen in het gevelontwerp), dit als alternatief voor het veelvoorkomende twee traveeën tellende burgerhuis of opbrengstwoning, typerende met enkelhuisindeling. Deze kenmerken maken van de directeurswoning Dopchie een representatief voorbeeld van een herenhuis (directeurswoning) in neoclassicistische stijl uit de tweede helft van de 19de eeuw.

2.2. De wintertuin van directeurswoning Dopchie binnen het oeuvre van Helman

Het *Maison Helman Céramiques d'art* was één van de belangrijkste Belgische keramiekproducent tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw. Aanvankelijk richtte architect-landmeter Célestin-Joseph Helman (1863-1929) het bedrijf in 1897-1898 op als keramiekdepot en -handel. In 1902 startte hij echter met zijn eigen keramische productie in Schaarbeek. Hier legde Helman zich toe op het decoreren van tegels die (deels) van elders waren ingekocht. Ingevolge de successen op de wereldtentoonstellingen van 1904 in Saint-Louis en 1905 in Luik verhuisde de fabriek in 1906 van Schaarbeek naar Sint-Agatha-Berchem. De nieuwe locatie bij het station van Sint-Agatha-Berchem bood aanzienlijke voordelen voor distributie en transport. Het bedrijf groeide stelselmatig uit waardoor men reeds in 1910 een eigen fabrieksmerk kon deponeren. Na het overlijden van Célestin Helman in 1929 werd het bedrijf voortgezet door zijn weduwe Bertha Helman-

Delannoy en zonen Hubert-Jacques en André-Paul. Na een succesvolle periode gedurende de jaren 1930 en 1940 nam de Duitse groep AGROB A.G. uit München in 1955 het bedrijf over. In 1958 sloot de fabriek de deuren om een decennium later te worden ontmanteld en gesloopt.

Maison Helman stond bekend voor de vervaardiging van hoogwaardige decoratieve tegelpanelen, een toegepaste kunstvorm waarin men zich had gespecialiseerd. Deze panelen werden uitgevoerd "*à la main par des artistes céramistes*" en waren dus handwerk van de hoogste kwaliteit. Helman gebruikte de voor hem typerende droge lijntechniek. Hierbij zorgen zwarte contourlijnen voor het omsluiten van de emailkleuren die daardoor een licht reliëf krijgen. Opdrachtgevers hadden de keuze wat betreft de vorm, kleur en uitvoering in faïence voor interieurs of in gres voor buitentoepassingen. Helman leverde ontwerpen in zowel art nouveau, neogotiek, renaissance- als Lodewijk XVI-stijl. Qua iconografie ging de voorkeur, zeker in de art-nouveauperiode, uit naar bloemen en planten met sierlijke ranken of bladeren, al dan niet met een symbolische betekenis. De roos, zonnebloem, orchidee, iris, lelie, papaver, klaproos, lotus en waterlelie waren populair. De vrouw met lange sierlijke lohangende haren is eveneens een populair motief.⁶⁸ De iconografie van Helmans werk werd in grote mate bepaald door de voorkeuren van de opdrachtgever en de aard van de opdracht. In de beginjaren van het interbellum, werd nog frequent teruggerepen naar de motieven van voor de Eerste Wereldoorlog. Dit was een gevolg van de stijgende binnenlandse vraag in de wederopbouwperiode en een toename in de exportactiviteiten, waardoor een vernieuwing van het aanbod geen prioriteit was. Historiserende stijlen en de art-nouveaustijl werden nog tot ver in de jaren 1920 toegepast.⁶⁹

De toepassing van figuratieve tegelpanelen, zoals bij de directeurswoning Dopchie, raakte tijdens het interbellum steeds meer buiten gebruik. De firma Helman zou zich steeds meer toeleggen op de productie van tegels of bouwaardewerk met metaalglansglazuren, gevelbekledingen in gres en de inrichting van kerkgebouwen. Desalniettemin realiseerde Helman net in deze periode één van zijn meest indrukwekkende realisaties met figuratieve tegelpanelen: de balzaal van het "*Palais des Fêtes*" (nu "Maison Picarde"). De balzaal in Moeskroen werd in 1922-1923 voorzien van een polychrome betegeling waarbij de monumentale en decoratieve tegelpanelen omkaderd zijn door bouwaardewerk met lusterglazuur.

Er is weinig bekend over de ontwerper(s) van de tegelpanelen die het Maison Helman realiseerde. Célestin Helman produceerde ook ontwerpen waarvoor hij overigens kon beschikken over tekeningen die voor de "*Manufacture de Céramiques Décoratives*" in Hasselt waren gemaakt, waaronder enkele van de Brusselse kunstschilder Jacques Madiol.⁷⁰

In Vlaanderen zijn voor Helman vooral kleinere ensembles bewaard. Het gaat hier om bouwkeramiek, gevelbekledingen of kleinere tegelpanelen, zoals de wintertuin van de directeurswoning Dopchie. De recent als monument beschermde Danszaal Bristol (M.B. 22/09/2017) is het grootste ensemble dat in Vlaanderen bekend is (circa 7500 tegels).

2.3. Evaluatie van de erfgoedwaarden

2.3.1. Historische waarde

De directeurswoning Dopchie aan de Wijnstraat te Ronse werd in 1872 opgetrokken in opdracht van **industriël Pierre Joseph Dopchie-Crocq**, ter vervanging van twee oudere woonhuizen. Dopchie vestigde hier reeds in 1864 een textielververij. Als riante directeurswoning in neoclassicistische stijl getuigt de woning van de enorme welvaart die

⁶⁸ BAECK M. 2012: *Gevloerd & betegeld: de Belgische tegelindustrie van art nouveau tot seventies*, Oostkamp, 45.

⁶⁹ BAECK M. 2012: *Gevloerd & betegeld: de Belgische tegelindustrie van art nouveau tot seventies*, Oostkamp, 54.

⁷⁰ BAECK M. 2015, *Het Maison Helman Céramique, een halve eeuw bedrijfsgeschiedenis, Erfgoed Brussel* 15-16, 64.

de opkomende textielindustrie te Ronse tijdens de tweede helft van de 19de eeuw met zich meebracht. De **familie Dopchie**, afkomstig uit het nabijgelegen Aat (Ath) in Henegouwen, was één van de allereerste pioniers van de Ronsese textielsector. Tussen 1851 en 1866 zouden vijf broers van de familie Dopchie zich in Ronse vestigen. Elk van hen zou een weverij oprichten in Ronse, waaronder ook Pierre Joseph Dopchie-Crocq die zich vestigde in de Wijnstraat. De familie groeide uit tot één van de belangrijkste en meest welvarende families van de 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse burgerij te Ronse. Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog bezat de familie Dopchie minstens nog twee belangrijke weverijen (waaronder deze in de Wijnstraat), samen met de grootste spinnerij van de stad ("*Filature A. Dopchie*"). Achille Dopchie was bovendien één van de stichtende leden van de in 1897 opgerichte Kamer van Koophandel van Ronse. De textielpatroons verenigden zich in de Kamer van Koophandel naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling te Brussel in datzelfde jaar. K. Vanbutsele, die onderzoek deed naar de Ronsese textielsector, stelt dat de familie Dopchie moet worden beschouwd als dé promotor van de 19de-eeuwse textielindustrie in Ronse.

De textielindustrie te Ronse was voornamelijk samengesteld uit relatief kleine ondernemingen. De meerderheid van de textielbedrijven waren familiale ondernemingen, die met eigen familiekapitaal hun onderneming uitbouwden. De kleinere bedrijven werden niet zelden opgericht in de tuin achter de directeurswoning, zoals ook het geval was voor het textielbedrijf van Pierre Joseph Dopchie-Crocq. De typische zaagtanddaken en fabrieksschoorsteen voor de uitlaat van de stoomketels verraden de locatie van zo'n textielbedrijfje. Hoewel de stad tijdens de tweede helft van de 19de eeuw uit haar middeleeuwse voegen barstte, concentreerde de textielindustrie zich voornamelijk in het historische centrum. De directeurswoning Dopchie met achterliggend textielbedrijf is in dit opzicht een bijzonder representatief voorbeeld van de relatief kleinschalige bedrijfsvorm die de Ronsese textielsector typeerde, hetgeen zich ook in de morfologie van het stadscentrum heeft geuit. De vele fabrieksdaken en schoorstenen die tot op vandaag het uitzicht van de stad bepalen, zijn hiervan getuige. Ondanks de sloop van het merendeel van de achterliggende fabrieksgebouwen blijft de woning Dopchie herkenbaar als directeurswoning, onder meer door haar statige architectuur en het aan de voorgevel bewaarde opschrift "*Fabrique de tissus en tous genres*". Achteraan het perceel vormen de gekasseide doorrit met afsluitingshek en de draagstructuur van het voormalige depot eveneens belangrijke verwijzingen naar de voormalige textielfabriek op het perceel.

2.3.2. Architecturale waarde

De directeurswoning Dopchie is een uitzonderlijk gaaf bewaard herenhuis uit het derde kwart van de 19de eeuw, opgetrokken in een voor die periode zeer typerende neoclassicistische bouwstijl. De bepleisterde lijstgevel is rijk uitgewerkt met een balusterbalkon van blauwe hardsteen, verzorgd schrijnwerk met inklapbare luiken en pleisterwerk met bloemenguirlandes en consoles. De poorttravee met doorrit naar de vroegere fabrieksgebouwen wordt door geblokte pilasters gemarkeerd. Ook wat betreft opstand en indeling beantwoordt het ontwerp volledig aan de typologie van een 19de-eeuwse directeurswoning. Het woonhuis heeft een typerende dubbelhuisindeling waarbij een centrale inkomhal toegang verschaft tot de achter elkaar gelegen vertrekken. De inkomhal is voorzien van vier geweven wandtapijten in een vaste lijst, vermoedelijk bedoeld als verwijzing naar de industriële weefactiviteiten van de bouwheer. Op de gelijkvloerse verdieping bevinden zich de representatieve vertrekken, respectievelijk twee salons en twee eetkamers, die zijn aangekleed met rijke vergulde stucplafonds, lambriseringen, marmeren schouwen en parketvloeren. De eclectische vormentaal van het interieur, met hoofzakelijk verwijzingen naar het neoclassicisme en de neo-rococostijl, is typerend voor deze periode en bouwstijl. De hoogwaardige interieurafwerking van de representatieve ruimtes vertolkt de status van de bouwheer. Private vertrekken en dienstruimtes hebben een meer bescheiden, doch bijzonder verzorgde afwerking. De kwaliteitsvolle aanpassingen die de familie Dopchie aan de woning heeft gedaan gedurende haar meer dan 110 jaar lange bewoning vertalen het voorname karakter van de directeurswoning in een steeds eigentijdse vormentaal en respecteren het originele 19de-

eeuwse concept. Zo zijn de interieuraankleding van de eetkamers en inrichting van een biljartzaal in proto-art-decostijl, vermoedelijk uitgevoerd door Henri Beirnaert (1874-1936), bijzonder waardevolle toevoegingen aan het interieur. Dit is eveneens het geval voor de volledig betegelde wintertuin met tegelpanelen door de befaamde tegelproducent *Maison Helman*. Het gebruik van de typische bouwmaterialen en -stijl, dubbelhuisindeling en de afwerkingsvormen van het interieur maken de woning Dopchie tot een uitzonderlijk authentiek en representatief voorbeeld van deze bouwstijl, als ook van de typologie van directeurswoning.

2.3.3. Artistieke waarde

De artistieke waarde van de directeurswoning Dopchie wordt gevormd door de bijzonder hoogwaardige afwerking van zowel het exterieur als het interieur. Dit verleent aan het geheel een zeer hoge ensemblewaarde. De representatieve ruimtes van de woning zijn opgeluisterd met zeer rijke stucplafonds, marmeren schouwen, glas-in-loodramen, een uitzonderlijke mozaïekvloer, parketvloeren, lambrisingen, wandtapijten en verzorgd binnen- en buitenschrijnwerk met decoratief beslag. De private ruimtes en dienstvertrekken zijn minder rijk gedecoreerd, maar zijn eveneens voorzien van een verzorgde afwerking, met onder andere talrijke marmeren schouwen, art-nouveauvormige gaskachels en de vloer- en wandbetegeling van de keuken.

In de vroege jaren 1920 werden twee eetkamers en een biljartkamer ingericht aangekleed in een proto-art-decostijl. Invloeden uit de Wiener Secession zijn het best herkenbaar in de geschilderde decoratie van schouwen en deuren in de eetkamers. De inrichting van de biljartkamer is een totaalkunstwerk die tot in het kleinste detail werd vormgegeven. De met houtsnijwerk gedecoreerde lambrising en het vaste meubilair, met als pronkstuk een vaste zitbank met rekken voor biljartkeus, getuigt van een bijzonder vakmanschap. Door middel van een signatuur in een inmiddels gedemonteerd glas-in-loodraam kan het ontwerp voor deze interieur- en decoratiewerken potentieel worden toegeschreven aan de uit Kortrijk afkomstige **Henri Beirnaert**. De firma van Beirnaert was een groot decoratie-atelier actief als meubelmakerij, steenkapperij, tapijtweverij die bovendien gespecialiseerd was in de ornamentiek en decoratieve schilderkunst voor muurbekledingen van salons, eetkamers en vestibules. Beirnaert stelde zijn werk voor op de Gentse Wereldtentoonstelling van 1913. Er is vooralsnog geen sluitend bewijs dat alle interieuraanpassingen uit de jaren 1920 aan Beirnaert kunnen worden toegeschreven, maar het gesigneerde glasraam bewijst alvast dat hij in 1922 actief was in de woning Dopchie. Gezien de vormgeving en aard van de interieurdecoratie lijkt een toeschrijving aan Beirnaert zeer aannemelijk.

De artistieke waarde van directeurswoning Dopchie wordt eveneens gevormd door de aanwezigheid van een waardevol tegelensemble door de befaamde tegelproducent ***Maison Helman Céramiques d'Art*** uit Sint-Agatha-Berchem. Het Maison Helman was zonder twijfel één van de belangrijkste producenten van decoratieve tegelpanelen en bouwaardewerk. In de directeurswoning Dopchie richtte hij een wintertuin in met figuratieve tegelpanelen die een landschap met pauw, eend en waterpartij met florale motieven voorstellen. Het geheel is voorzien van een betegelde plint met art-nouveauvormgeving. Maison Helman stond bekend voor het vervaardigen van dit soort hoogwaardige decoratieve tegelpanelen, een toegepaste kunstvorm waarin de firma zich had gespecialiseerd. Deze panelen zijn uitgevoerd "*à la main par des artistes céramistes*" en zijn dus handwerk van de hoogste kwaliteit. Helman gebruikte de voor hem typerende droge lijntechniek. Hierbij zorgen zwarte contourlijnen voor het omsluiten van de emailkleuren die daardoor een licht reliëf krijgen. In de woning zijn bovendien nog andere waardevolle niet-figuratieve tegelensembles aanwezig, zoals de uitzonderlijke vloermozaïek met zeshoekige steengoedtegels (vermoedelijk door "*La Céramique Nationale Welkenraedt*") en de veelkleurige faiencebetegeling en keramische tegelvloer in de keuken en bijkeuken ("*Manufactures Céramiques d'Hemixem Gilliot & Cie Hemiksem*"). De directeurswoning Dopchie vormt een belangrijk ensemble van interieurkunst en decoratieve kunsten uit het derde kwart van de 19de eeuw, met waardevolle vroeg 20ste-eeuwse toevoegingen. Deze authentieke interieurelementen, waarvan de kwalitatief

hoogstaande afwerking getuigt van een bijzonder vakmanschap, bleven tot op heden gaaf bewaard. De verzorgde en vooral typerende decoratieve uitwerking van het exterieur, waarbij uitzonderlijke aandacht werd besteed aan het buitenschrijnwerk, draagt eveneens bij aan de artistieke waarde van het geheel.

2.4. Motivering van het type bescherming

De directeurswoning Dopchie wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Het voorliggend beschermingsvoorstel omvat een bescherming als monument omwille van de hoge gaafheid en ensemblewaarde van zowel het exterieur als het interieur. De woning bewaart grotendeels haar indeling en aankleding uit het derde kwart van de 19de eeuw, met waardevolle aanvullingen uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Achteraan de woning zijn waardevolle elementen bewaard die verwijzen naar de voormalige functie als textielbedrijf, met name de gekasseide doorgang met afsluitingshek en het restant van het voormalige depot.

2.5. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Het voorliggende beschermingsvoorstel omvat:

Directeurswoning Dopchie, met inbegrip van alle aanbouwen, de gekasseide doorrit met afsluitingshek en de achterliggende tuin met restant van het voormalige depot van het textielbedrijf Dopchie, gelegen Ronse, 3de afdeling, sectie E, perceelnummer 150G (deel), met adres Wijnstraat 40, Ronse.

De afbakening is gebaseerd op de historische kadastrale situatie en begrenzing van de percelen, vóór de ontmanteling van de fabrieksgebouwen in 1994 en de daaropvolgende perceeluitbreidingen. Deze afbakening omvat de rechthoekige zone die wordt gevormd door de directeurswoning met aanbouwen en het achterliggende voormalige bedrijfsterrein, heden ingericht als tuin, waar zich nog het restant van het voormalige depot bevindt.

Het restant van het voormalige depot is opgenomen in de bescherming als monument. Het betreft de restanten van een structuur met zaaganddak. De metalen liggers (ijzer of staal) zijn in de door pilaster geritmeerde bakstenen muren ingewerkt en rusten op één kolom (gietijzer). Het afsluitingshek en de gekasseide doorrit maken ook deel uit van de bescherming.

Halverwege het perceel is een kelder bewaard van één van de voormalige fabrieksgebouwen. De ruimte is overwelfd met lange troggewelven (parallel aan de straat) en toegankelijk via twee trappen. Hoewel dit een interessant gegeven is voor de geschiedenis van de fabrieksgebouwen heeft deze kelderruimte op zich geen erfgoedwaarde en is dit als bouwkundig relict te fragmentarisch bewaard om op te nemen in de bescherming.

Aan beide zijden van het perceel zijn restanten van de bakstenen zijmuren van de gesloopte fabrieksgebouwen bewaard. Aan de noordzijde werd een deel ervan reeds

vervangen tijdens de sloopwerken van 1994. Andere delen werden afgebroken van drie bouwlagen tot het huidige niveau. Deze restanten zijn fragmentarisch bewaard en hebben geen erfgoedwaarde.

2.6. Juridische toestand

2.6.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Het onroerend goed is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (Neoclassicistisch herenhuis, ID: 29163).⁷¹

Het onroerend goed is gelegen in een vastgestelde archeologische zone 'Historische stadskern van Ronse' (ID: 11919).⁷²

2.6.2. Ruimtelijke Ordening:

Gewestplan 11 (Oudenaarde): Woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde (Datum goedkeuring: 24.02.1977).

Stedenbouwkundige verordening commercieel centrum (13.03.2014). Het onroerend goed is gelegen in zone C (zone binnen het commercieel centrum zoals aangegeven op het plan 'afbakening winkelcentrum 2013'. Deze zone omvat de meer perifere aanloopstraten naar het commerciële hart, en die straten die zich minder schikken om een zuiver commerciële functie op te nemen.)

De wijzigingsprocedure van deze stedenbouwkundige verordening is lopende tijdens de opmaak van dit beschermingsdossier. Op het moment van opmaak van dit dossier is de verordening van 13.03.2014 nog steeds van kracht.⁷³

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

⁷¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017: *Neoclassicistisch herenhuis*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/29163> (geraadpleegd op 18 september 2017).

⁷² Geoportaal Onroerend Erfgoed, GRB, *Wijnstraat 40, Ronse* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 25 september 2017).

⁷³ STAD RONSE, 2014 : *Stedenbouwkundige verordening commercieel centrum*, <http://www.ronse.be/algemeen/wonen/stedenbouw/artikel/stedenbouwkundige-verordening-commercieel-centrum> (geraadpleegd op 18 september 2017).

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Archieven

4.1.1. Kadasterarchief Oost-Vlaanderen

Mutatieschetsen Ronse, afdeling E,
1864/71; 1871/49; 1872/40; 1875/65; 1904/42; 1919/49.

Beschermingsdossier: Directeurswoning Dopchie, monument

Kadastrale legger (boek 212),
Artikel 587; artikel 1281; artikel 3141; artikel 3746; artikel 4076; artikel 5273;
artikel 5596.

Staat der eigendomsoverdrachten Ronse,
1864 (nr. 669); 1872 (nrs.597-600); 1875 (nr. 540); 1919 (nrs. 483-484).

4.1.2. Stad Ronse, Archief Dienst Stedenbouw

Bouwaanvragen, Doos 1945, 1.1-31.12, *Dopchie Antoine (23.11.1945).*

4.2. Mondelinge en schriftelijke bronnen

Schriftelijke informatie verkregen van Mario Baeck, tegelexpert, op 9 oktober 2017.

Mondelinge en schriftelijke informatie verkregen van de huidige eigenaar op 30 augustus, 13 september en 6 oktober 2017.

4.3. Privaat archief eigenaar

Bouwplannen door arch. H. Lamote-Devaster (1928): grondplannen, gevelaanzicht, dwars- en langssnedes (Informatie verkregen op 30 augustus 2017).

Grondplannen (kelder, gelijkvloers en verdiepingen) en bijhorende facturen opgemaakt door Firma Joski & Dauge, n.a.v. installatie centrale verwarming in 1953 (Grondplan verkregen van de eigenaar op 30.08.2017).

Fotoverzameling van de toestand voor, tijdens en na de verbouwwerken en restauratie in 1994 (Informatie verkregen op 30 augustus 2017).

4.4. Literatuur

BAECK M. 2012: *Gevloerd & betegeld: de Belgische tegelindustrie van art nouveau tot seventies*, Oostkamp.

BAECK M. 2015, *Het Maison Helman Céramique, een halve eeuw bedrijfsgeschiedenis, Erfgoed Brussel* 15-16.

DE PAEPE P. 2010: *Kortrijkse bedrijven, handelaars en eigentijdse kunstenaars op de Gentse wereldtentoonstelling van 1913*, s.l.

DEVOS E. 2008: De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot circa 1800, met enkele latere uitlopers, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 57, Ronse, 189-364.

DEVOS E. en MEIRSSCHAUT J. 1997 : *Ronse*. Ronse.

HANDELSKAMER 1958: *Ronse. Tweede textielcentrum van het land*. Ronse.

HEYSE M. en GADEYNE G. 1984: *Textiel te Ronse 1800-1940. Een menselijk mirakel*, Ronse.

LACANTE J. 1998: *100 jaar Kamer van Koophandel van Ronse en omgeving*, Ronse.

Beschermingsdossier: Directeurswoning Dopchie, monument

LOIR C. 2009: *Bruxelles Néoclassique. Mutation d'un espace urbain.*

RASEMONT A. en GADEYNE G., s.d.: *Stedelijk Textielmuseum Ronse: Gids.* Ronse.

S.N. 1955: *Ville de Renaix. Industrie. Artisanat. Commerce.* Ronse.

VAN DEN BROECKE E. & HENDERICKX J. 2012: Industrieel erfgoed te Ronse. Filature Achille Dopchie, In: *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde*, Volume 61, Ronse, 25-29.

VANBUTSELE K. 1975: *De Ronseese textielindustrie in de XIXde en begin XXste eeuw*, Ronse.

VANDENBREEDEN J., EVRARD J., BASTIN C. & DIERKENS_AUBRY F. 1994: De 19de eeuw in België: architectuur en interieurs.

4.5. Internetbronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Cuvelier, Henri* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/persoon/955> (geraadpleegd op 18 september 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Ronse.* [online] <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121273> (geraadpleegd op 18 september 2017).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Neoclassicisme* [online], https://thesaurus.onroenderfgoed.be/conceptschemas/STIJLEN_EN_CULTUREN/c/12 (geraadpleegd op 15 januari 2018).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017: *Neoclassicistisch herenhuis*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/29163> (geraadpleegd op 18 september 2017).

CARTESIUS, *Primitief Kadaster, Oost-Vlaanderen, Ronse (1830-1834)* [online], www.cartesius.be (geraadpleegd op 25 september 2017).

Geoportaal Onroerend Erfgoed, GRB, *Wijnstraat 40, Ronse* [online], <https://geo.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 25 september 2017).

S.N., s.d.: *RENAIX Rue au Vin* [online], www.delcampe.net (geraadpleegd op 25 augustus 2017).

S.N. 2017: *Cubex history. A mile stone in modernist design* [online], <https://www.cubex.be/history> (geraadpleegd op 18 september 2017).

STAD RONSE, 2014 : *Stedenbouwkundige verordening commercieel centrum*, <http://www.ronse.be/algemeen/wonen/stedenbouw/artikel/stedenbouwkundige-verordening-commercieel-centrum> (geraadpleegd op 18 september 2017).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.